

HABKA
NOLOSHA ISLAAMKA

نظام احیاء في الإسلام

باللغة الصومالية

الاتحاد الإسلامي العالمي
للنظمات الطلابية
م ١٤٠٠ - ١٩٨٠ م

MIDOWGA ISLAAMKA CAALAMIGA
EE URURADA ARDAYDA

HABKA NOLOSHA ISLAAMKA

سازمان اسلامی
دارالقرآن الکریم

للمهندس بطبعه ونشر علوميه

Produced by

The Holy Quran Publishing House
P.O.Box 7492, Beirut, LEBANON

Waxaa Qoray

ABUL-ACLA AL-MAWDUUDI

Waxaa Tarjumay

Cabdirisaaq Caqli

I. I. F. S. O.

1400 A. H — 1980 A. D

HABKA AKHLAAQDA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**IN THE NAME OF ALLAH
THE MERCIFUL THE COMPASSIONATE**

Dareenka akhlaaqeed ee aadamigu, waa dareen fidri ah oo Ilahay u abuuray. Sifooyinka aadamiga qaarkoodna wuu jeclaysanaya qaarna wuu necbay-sanaya. Haddii xataa ay dadka aadamigu akhlaaqda ku kala geddisanyihin hadana dareenka guud iyadoon qof-qof loo eegayn waxay arrimaha qaarkood ku tiriyaan akhlaaq wanaag. Qaarna waxa lagu tiriyaak akhlaaq xumaan xilli kasta oo la joogo. Tusaale ahaan Runta, Amaanada, Caddaaladda, Ballan-oofinta, intaasi oo idil waxa lagu tiriya. Sifooyinka suuban ee mudan ammaan iyo wanaag xilli kasta oo lagu jiro.

Naxariisdarrida, Bakhaylnimada, Aragyarida weli-geed aadaminimadu kumay tirin wax haba-yaraatee leh sharaf iyo wanaag. Ilaa maantadani aynu joogno waxay aadaminimadu sharaftaa sabirka, sugnaanta iyo geesnimada, hammiweynida oo ay ku eegtaa Il sharfan. Waxayna weli xaqirtaa baqaha, sabaryarida, isgedgediga, go'an-li'eda iyo cabsida. Waxay weli aadaminimadu ku tirisaa naf-ka adkaanta, anshax-wanaagga iyo furfurnaanta akhlaaqda wanaagsan.

Laakiin haworaaca, edebyarida, akhlaaq xumida iyo nedelnimaduba waa arrimaha foosha-xun. Weli waxay aadaminimadu qadarisaa waajib fulinta, ballaan oofinta, dedaalka shaqada, iyo xil-iskasaarka. Weligeedna Il fican kumay eegin kuwa aan waajibkooda ka soo baxayn ballankooda aan oofinayn, hawlahoodana aan dedaal iyo xiltoona iska saarayn, aan kana soo baxayn wixii xil ah ee la saaro.

Siyooinkaasi oo idili waa kuwa qofafka shakhsiga ah. Laakiin arrimaha bulshada wanaageeda iyo xumaanteeda, siyoooyinkeeda suuban iyo kuwa liita weligeedba aadaminimadu waxay ku eegaysay Il fican si keliyana way u miisaamaysay. Bulshooyinka aadamiga oo idil weligeed waxaa qaderin jiray bulshadii leh samafal iyo habwanaag ee uu dhexdeeda ka dul-lalmanayo Calanka isgargaarka, iskaashiga, isjeclaanta, iswaaninta, caddaalad bulsheedka iyo sinnaanta dadka dheddooda ah. Weligeedna Il fican laguma eegin bulsho ay dheddooda ka oogan tahay colaad, gonisocod, fawde, xaalxumi oo ay dhinac walba kaga wareegsantahay cadho, xiqdi, xaasidnimo, dulmi iyo dadka aadamiga oo la kala fadilo.

Weligeedna aadaminimadu Il fican kumay eegin hawlaha tuugada, sinada, dilka xatooyada, u hoosgelinta, dhibaataynta dadka, xanta, namiimnimada

xaasidnimada, cayda iyo fasahaadinta dhulka. Waxayna Il fican ku eegtaa baarinimada waalidka, qaraabokalkaalka, deris-dhawridda, u hiilinta xaqa ah ee saaxiibada, wanaajinta hawlaha agoonta iyo masaaikiinta, bukaan booqashada, gargaaridda kuwa liita, iyo caawinta kuwa baahan. Waligood ixtiraam iyo sharaftoona may helin kuwa dhibka iyo sharka badan, kuwa uurka xun, munaafiqinta ee weji macbuuska ah tiiyoo la tixgeliyo kuwa caloosha furan, nadiifta ah hadalka qumman, waanada badan ee aaminka ah. Hadalku wuxuu ku soo koobanyahay in aadaminmadu ku tiriso dadka fican ee arladani ee ugu sharafta badan kuwa runlowga ah, lagukalsoonyahay oo si walba layskugu hallaynkaro, ee daahirkooda iyo baadinkoodu isku midka yahay, hawlahooduna ay waafaqsanyihiin hadaladooda. Kuwa ku qanacsan nasiibkooda iyo xuquuqdooda una kala dheeraynaya sidii ay u gudan lahaayeen wixii xuquuq iyo waajib ah ee lagu leeyahay. Kuwa ku nool ammaan iyo xasilooni ee uu dadku ka nabadgelayo sharkooda, wax aan khayr iyo hanuun ahaynna marnaba la doonayn.

Waxaa halkaasi kaaga cad in saldhigyada akhlaaqdu ay yihiin xaqiilqooyin sugar oo Caalami ah, oo aadamiga oo idili si u wada garanayaan. Khayrka iyo sharkuba maaha qaar qofna ka qarsoomaya haddii

uu u baahada inuu baadho oo doono inuu ogado oo uu hubiyo. Waana qaar uu aadamigu ku abuurmay oo uu Ilaahay ku mannaystay dareenkooda oo ay ka mid yihin fidrada aadamiga. Sidaasi ayaad u aragtaa Quraanka oo ku magacaabaya khayrka (Macruuf, Wanaag) sharkana (Munkar, Xumaan) Wuxuuna ugala jeeda Macruuf wixii ay dadku garteen ay dooneen ee ay weheshadeen. Munkarkana wixii ay dadku diideen, necbaysteen ee ay ka dheeraadeen. Micnahaasi laf-ahaantiisa ayuu Quraanku ku sheegay Suuradda Al-Shamsi – 8

«Wuxuu ku il-haamiyey xumaanteeda iyo cabsi-deeda»

Waxaa laga yaabaa in uu qofka akhriyayaa isweydiyo: Haddii ay akhlaaqda san iyo ta xuniba ay yihin qaar Caalamka oo idili ogyahay, oo ay dadka arladani ku noolina ay isku ra'yi ka haystaan sifooyinka qaarkood wanaagooda, iyo xumaantoodaba. Maxa nidaamyada akhlaaqeed ee kala geddisani ugu suganyihin Caalamka? Maxaana u sabab ah faraqa u dhexeeya ee ay qaarba qaar uga geddisanyihin? Maxaana inoo caddaynaya hadalkeenna ah inuu Islaamku leeyahay nidaam akhlaaqeed oo gaar ah? Waana maxay astaamaha gaarka ah ee uu habka Islaamku kaga duwanyahay hababka kale oo idil?

Haddii aynu usoo bandhigno hababka akhlaaqeed ee kala geddisan ee Caalamkani ku sugar si aan masa'ladadani u fahamno, waxaa marka ugu horreeyaba inoo caddaanaya inay kaga geddisantahay sifooyinka akhlaaqeed ee noocyada badan ee ku dheehan nidaamkeeda guud, iyo xadaynta soohdintooda iyo meesheeda, goobaha isticmaalkeeda iyo iswaafaqa ka dhixeeya. Haddii aynu aad ugu sii fiirsanno oo aynu aad ugu sii dheeraanno waxaa inoo caddaanaya sababta faraqani. Taasi oo ah inay nidaamyadaasi kaga duwanyihin xadaynta heerka wanaagga iyo xumaanta akhlaaqda, iyo qaabka lagu kala garanayo khayrka iyo sharka. Taasi oo ayna isku waafaqsanayn awoodda fulinta ee ka dambaysa fulinta qaanuunkaasi ee ka yeelaysa mid ay dadku u hoggaansamaan ee ku qasbaya qofka inuu raaco qaanuunka. Haddii aynu sii badhno sababaha kala geddisnaanta oo aynu maskax iyo ra'yi isticmaalno, waxaa inoo caddaanaya xaqqiqa. Taasi oo ah in kuwa hababkaasi akhlaaqiga ah dejyey ee kala fog-fogeyey ay isku khilaafsanyihin aragtida ay ka qabaan uunkan iyo qaayaha nolosha aadamiga laga leeyahay. Kala geddisnaantaasina waa ta ugu wacan ee uu ka dhashay khilaafkaasi aasaasiga ah ee xataa ku sugar, dhab ah, dabci-ahaan iyo dhigaal ahaanba.

Masa'ladaha uu ku qotomo aasaaska nolosha aadamigu ee u yeelaya jihada nolosha ee adduunyadani waa: Uunkani Ilaahay ma leeyahay mise waa maya? Haddii uu jiro ma Ilaah keliyaa mise Ilaahyo yar yar oo kale ayaa la socda? Waana kee Ilaaha aanu ka dhex aaminsannahay? Waana sidee sifooyinka lagu sifayn karaa? Cilaqaadkee ayaa innaga iyo isaga ka dhexeeyaa? Ma inoogu deeqay qumminteenaa iyo sidii uu arrimaheenna u hanuunin lahaa mise maya? Innaku ma nahay qaar masu'uliin ah agtiisa? Haddii aynu sidaasi nahay maxaa laynagu xisaabayaa? Waa maxay qaayahay nolosheenna ee loo baahanyahay in aan isheenna ugu firinno si waafaqsan ee noloshan adduunyada? Waa kuwaasi masa'ladaha khatarta ah ee uu agteeda ku suganyahay nidaamka nolosha aadamigu. Nidaamka akhlaaqduna wuxuu ka bilaabmi karaa si waafaqsan xaqiiqada jawaabtani.

Waxaa igu adag in aan hadalkani kooban ku faah-faahiyo nidaamka nolosha kala geddisan ee Caalamka, oo aan mid walba idiinka warramo wixii jawaab ah ee uu u doortay masa'ladahaasi aasaasiga ah iyo sida ay jawaab waliba raad ugu yeelatay habkii ay ku socon lahayd. Waxaan ku soo koobaya Islaamka oo aan kala soo dhexbaxaya si aynu aragno jawaabaha uu u doortay masa'ladahaasi iyo sida uu ugu caddeeyey nidaam akhlaaqeed oo gaar ah oo salka ku haya

jawaabahaasi iyo dabbaqaada waxa ku sugaran.

Wuxuuna leeyahay isagoo ka jawaabaya masa'ladahaasi: Unkani wuxuu leeyahay Ilaah. Ilaah aan isaga ahaynna ma jiro. Isagaana abuuray uunkan oo keenay waxa dhexyaalla oo idil. Isagaana ku tasaruufaaya amarkiisa wax la wadaagaana ma jiro. Isagaana wax amridda iyo joojintaba leh. Isagaana Rabbi u ah samooyinka iyo arlada iyo waxa ku sugaran oo idil. Nidaamkaasi uuniga ah ee aynu aragno isagoo ku socda si nidaamsan oo sugaran wuxuu ku socdaa uun si u hoggaansan amarkiisa iyo mashii'adiisa.

Isagaana xakiim ah, wax walba awood u leh, og qaybka (Lama-aragga) iyo shahaadadaba oo aanay ka dahsoonayn wax-leeg Darrad yar Samooyinka iyo arladaba. Isagaa ah Boqor Quddus ah ee uu amarkiisa ku socdo uunkani ilaa xilli go'an isagoyna cillad iyo khalkhal toona gelayn. Dadkuna waa addoomadiisii uu isagu abuuray. Hawsha keliya ee ay adduunyadan ku leeyihiin waa in ay Caabudaan oo ay amarkiisa u hoggaansamaan. Noloshooduna micnaha keliya ee ay dhammaanteed leedahay waa in ay noqoto addoonimo Ilaahay oo dhab ah. Mana aha hawsha aadamiga in uu nafahaantiisa isaga doorto hab addoonimadiisa ah ee taasi waa mid

saaran Ilaahii abuuray ee ka dhigay addoon, addoomadiisa ka mid ah. Ilaahayna wuxuu usoo diray Rusul. Wuxuuna uu usoo dhiibay Kutub hanuuniya oo ku toosiya jidka toosan ee khayrka iyo badhaadhaha ah. Wuxaana ku waajib ah in aanu nidaamka noloshii-sa ku ifsan wax aan ahayn faynuuskaasi ifaya ee Nuuraya. Dadkuna Ilaahay hortiisa ayaa lagula xisaabtami waxay kasbadeen muddadii ay adduunyada ku noolaayeen. Nolosha adduunyadana waa imtixaan uu Rabbigiisu ku eegayo. Waxaa dadka la gudboon in noloshiisa ku dhammeeyo, oo uu daba-rooro arrinta iyo danta u keenaysa badhaadhaha aakhiro. Waana in uu aadamigu awoodiisa oo idil ku bixiyaa sida uu ugu lib-heli-lahaa imtixaankaasi. Waayo waxaa lagu imtixaanayaa dhammaan wixii xoog iyo hibo la siiyey. Wuxaana noloshiisa laga imtixaanayaa dhinac kasta. Wuxaana laga eegaya dhammaan hawlahaa uu adduunyadani ku qabanayo iyadoon la dhaafayn waxa ugu yar.

Waxaan intaasi kuugu darayaa in ka imtixaankani samaynayaa inuu ka yahay ka iska leh Cilmiga Kitaabka ee ayna joogsanayn aqoontiisa iyo garashadiisu markii uu duubay dhammaan hawlihii aadamiga iyo dhaqdhaqaaciisa ku lug lehaa ee dhammaan uunkani, dhulka, Hawada, Biyaha, Qalbiga aadamiga maskadiisa, Gacantiisa, Lugtiisa. Wuxuu weliba Cil-

migiisu sii koobayaa wixii nafta banji'aadmiga ku soo dhacaya ee ah xanshashaq, dareen iyo doonis. Wax ka qarsoonina ma jirto.

Waa taasi jawaabta uu Islaamku ka bixinayo masa'ladaha nolosha ee aasaasiga ah. Waana taasi aragtidiisa ku saabsan uunkan iyo halka uu aadamigu ka taaganyahay. Wuxuuna taabanayaa qaayaha dhabta ah ee ugu sarreeya ee loo baahanyahay inay noqoto qaayaha kama dambaysta ah ee dadaalka aadamiga iyo hawlgalkiisa adduunyadani. Taasi oo ah «**doonista wejiga Ilaahay iyo gaadhista raall-ahaanshiisa**» Waa kaas ta wax lagu qiyaaso habka Islaamka ee akhlaaqeed hawl kasta oo uu aadamigu sameeyo. Taasi ayaana lagu kala xukumaa khayrka iyo sharka. Magacaabiddaasina waxay ku kordhinaysaa akhlaaqda aadamiga wareeg ay ku dul-wareegto nolosha aadamigu. Dib-dambena uma noqonayso sidii doonni badweynta dhxsocota oo hadba ay dabayluhu u ged-gediyayaan bidix iyo midig waxayna sidoo kale magacaabiddaasi soo hordhigaysaa dadka qaaye dhab ah oo u suurtogelinaya kadib inuu dhammaan sifoo-yinka akhlaaqeed ee nolosha u yeelo xuduud, heerar iyo surado dhab ah oo mid walba lagu garto.

Sidoo kale waxaa awgeed u samaysanaya qiimayn akhlaaqeed oo Madaxbannaan oo noqonaysa mid

taagnaata si kasta oo ay xaaladaha iyo arrimuhu isku geddiyaan. Waxaa intaas ka wada daran haddii uu qaayuhu noqdo «**doonista wejiga Ilaahay iyo gaadhista raalli-ahaanshihiisa**» oo ay noqoto ta uu u hawlelayo ee uu dedaalkiisa ku bixinayo, waxay akhlaaqdii aadamigu higsanaysa qaaye aad u sarreeya oo u suurtogelinaya in korukaca akhlaaqueed uu gaadho meel aan dhammaadba lahayna ee sallaamada korriinka iyo horukaca. Weligeedna ma wasakhaynyaan xumaanaha addoonsiga danaha iyo hawlahaa naftu doonto.

Tiiyoo uu Islaamku inoo keenayo aragtidiisa wanaagsan ee uunkan iyo qiimeynta dadka, ayuu isla-mar-ahaantaas innagu kordhinayaa qaab joogto ah oo lagu kala garto xumaanta iyo xumaanta akhlaaqueed. Islaamkuna kumuu soo koobin aqoonteenaa aan akhlaaqda u leenahay caqliga ama mashii'ada, ama tijaabada, ama Cilmiyari aadamiga oo keliya, si ay axkaamteenna akhlaaqueed isku bedesha uun hadba sida ay isku bedelaan afartaasi arrimood oo aanay weligeedba u sugnaan, ee wuxuu Islaamku innogu yaboohayaa meel aan ugu noqonno, oo tiirar sugaran leh. Mar walbana ka soo qaadan karno tusaalooyinka akhlaaqda. Taasi oo ah Kitaabka Ilaahay iyo Sunnadii Rasuulka – N.N.E.K.H.A – Waxayna

tusaalooyinkaasi inna tusayaan jidka toosan. Waxayna inoo ifinayaan tallaabooyinka hagaagsan ee ku taxalluga dhinac kasta oo nolosheenna ah. Marka laga bilaabo masa'ladaha ugu yar ee guriga ku shaqo leh ilaa masa'lidaha Siyaasadda Dawladda ee waaweyn iyo mushkiladaheeda khtarta ah. Waxaynuna ka helaynaa hirgelin ballaadhan ee qodobada akhlaaqda ee ku saabsan arrimaha kala geddisan ee nolosha. Taasi oo aynaan marnaba u baahanyн aqoon kale oo aynu raadsanno.

Waxaynu aragtidan Islaamka ku arkaynaa, ta uunka iyo ta dadkaba, awooddaasi ballaadhan ee ay qasab tahay in qaantuunka akhlaaqda laga soo qaato. Awooddaasina waa taagta cabsida Ilaahay hanashada mas'uuliyadda aakhiro iyo cabsi caaqib xumida kama dambaysta ah. Shakina kuma jiro in uu Islaamku rabo inuu helo oo uu ka diyaariyo hay-adaha ijtimaaciga ah, ra'yiga guud waxa ay qaadaan afraadda iyo dabaqaduhu oo ku qasab ah inay oogaan saldhigiyada akhlaaqueed oo ay ku socdaan. Wuxuu kaloo doonayaan inuu cagaha u qotomiyo hab Siyaasadeed oo ku suurtogeliyo awooddiisa inuu ku fuliyo dadka qaantuunka akhlaaqueed. Tiiyoo ay taasi jирто kuma tiirsana uun xoogga dibedda ee wuxuu isla-mar-ahaantaasi ku tiirsanyahay doonista uu qof kasta wanaagga

raadinayo ee ka soo dhalatay caqiidada Ilaahay iyo maalinta aakhiro ee uu rumaysanyahay.

Wuxuu Islaamku doonayaa ka hor inta aanu dadka farin axkaamta iyo qodobbada akhlaaqeed inuu ku beero qalbigiisa oo uu ka dhaadhiciyo:

«Arrinkaaga oo idil waxaa ku shuqul leh, Ilaahay waa ka wax walba arkaya ee khabiirka ah. Kaasoo aanay ka qarsoonayn walax yar oo samada iyo arladaba ku sugani. Waanu ku arkayaa meel kasta oo aad joogtid iyo sida aad had-walba tahay. Way kuu suurtogelaysaa in aad ka duumatiid wax aan isaga ahayn. Laakiin isaga marnaba kama dhuuman kartid, waad awoodi kartaa in aad kхиyaamaysid dhammaan dadka oo idil. Laakiin ma awoodid in aad isaga kхиyaamaysid. Waad kari kartaa in aad ka baxsan kartid wax kasta oo arlada jooga. Laakiin isaga marnaba kama baxsan kartid. Dadka kale waxay arkayaan uun akhlaaqdaada iyo hawlahaaga guudka ka muuqda, Laakiin Ilaaha wax walba ogi wuxuu garanayaa siraha naftaada iyo wixii qalbigaaga ku soo dhacaba. Hawl kasta oo aad la timaadid inta aad nooshahay, wax wedka kaa celin karaa ma jiro. Mana jiro wax kaa joojin karaa horimaadka Maxkamaddiisa. Taasi oo aanay waxba kuu tarayn garsoore, laaluush, shafaacad, markhaati-beenaad, kхиyaamo iyo xeeladi toona marka uu

eebbe oogayo xukunka ee uu addoon walba ka abaalmarinayo wixii uu galabsaday. »

Islaamku wuxuu sugayaa caqiidadaas. Caqiidada rumaynta Ilaahay iyo maalinta aakhiro. Taasi ayuu ugu sugayaa qalbiga dadka sidiyyoo uu iskii u yeeshay Ilaaliye akhlaaqeed. Kaasoo u horkacaya hawsha. Una horseedaya fulinta amarada Ilaahay, iyadoo ay taasi mid tahay haddii uu ka dheeryahay Boliska, maxkamadda iyo xabsiga iyo wixii kale ee ku qasbaya inuu fuliyo. Ilaaliyahaasi hoos-ahaaneed iyo xoogaasi nafsiga ah waa ka adkaynaya qaantuunka Islaamka ee akhlaaqeed, kana dhigay mid ay dadku u fuliyaan sidii laga rabay ee dhabta ahayd. Haddii ay intaasi u sii dheertay sii xoojinta xukunka iyo ra'yiga guud wax u sahlaya fulintiisa waaba arrin ka sii wanaagsan. Waxaa dhab ah in iimaankani oo keliyi uu ku toosinayo qofka Muslinka ah iyo ummadda Muslinka ahba jidka toosan, haddii uu si fiican uga daadego quluubtooda oo ay caqiidadani naftooda meel ka samaysato.

Waxaa intaasi u sii dheer in aragtidan Islaamka ee uunka iyo dadkuba, ay diyaarinayso wax ku qasbaya qofka inuu suubiyo wax waafaqsan qaantuunka akhlaaqeed. Taasi oo ah si uu raalli ahaansha Ilaahay u gaadho inuu Ilaahay rabbi uga raalli noqdo, cibaadiisana uu habka nolosha ka dhigto, qaayihiisa raalli

ahaanshaha Ilaahey ka dhigto. Arrinta kale ee tani sii xoojinaysaa waa rumaynta maalinta aakhiro, iyo in la rummeyo in qofkii Ilaahey addeeca, ee amaradiisa fuliya ay u roontahay guriga aakhiro ee joogtada ah. Wuxuuna ku liibaanayaa nolol suuban, mustaqbal fican iyo nicmo taagan, Haddii uu adduunyadan dhammaanaysana uu ku dhammaysto caasinimada Ilaahey iyo amaradiisa oo gacanta uu ku saydho, shaki kuma jiro inuu aakhiro ku waari ciqaab kulul iyo cadaab joogto ah, xataa haddii adduunyadan lagu siiyey nooc kasta oo raaxo iyo nicmo adduunyo ah. Haddii Rajo iyo cabsiyi ay ku kulmaan qof keliya oo ay ku sugnaadaan qalbigiisa, waxaa ka abuurmay awood ku dhaqaajisa khayrka oo ku kellista inuu ku dhegganaado xadhiga xaqa ah, xataa tiiyoo mararka qaarkood ay dhibi ka soo gaadhayso danihiisa adduunyada ku dheggenaantaasi. Waxayna awoodaasi ka celinaysaa xumaan oo idil. Waxayna ka fogeynaysaa goobaha lagu hayo fasaadka iyo sharka tiiyoo ay jirto marar sharkaasi u muuqdo raaxo nafeed iyo dan nolosha adduunyada ah.

Waxaa halkaasi innooga cad sharaxaasi, inuu Islaamku leeyahay aragti u gaar ah ee uunka, qiyaasta sharka iyo khayrka, dibunoqoshada Cilmiga akhlaaqeed iyo awood fulinta oo u gaar ah.

Wuxuuna leeyahay wax hore ugu dhaqaajinaya shaqada. Wuxuuna weliba hawlahaasi laf-ahaantooda u sii garabsanaya sifooyinka akhlaaqda ee la yaqaanno ee waafaqsan maqaadiirtiisa gaarka ah. Wuxuuna ku fulinayaa dhammaan laamaha nolosha iyo wixii u dhow. Waxaa halkaasi innooga cad in uu Islaamku leeyahay hab akhlaaqueed oo guud oo la socda dabee-caddiisa iyo tusaalooyinkiisa.

Habkani akhlaaqueed wuxuu leeyahay astaamo iyo sifooyin aynaan halkan ku soo koobi karin. Laakiin waxaan rabaa uun in aan yara taabto saddex astaamood oo cad oo ah laf-dhabartiisa. Sida runtu tahayna waa arrimaha ugu horreeya ee iridda habka akhlaaqueed. Astaanta kowaad: Wuxuu ka dhigaya «Doonista wejiga Ilaahey iyo gaadhista raalli-ahaanshihiisa himiliadiisa uu ka abbaarayo nolosha banii'aadmiga. Wuxuuna taasi ka dhigayaa qiyaasta ugu sarraysa ee akhlaaqda. Taasi oo aanay wejigeeda horumarka akhlaaqueed ah la socon karin wax ka leixinaya korukaca iyo horumarka. Wuxuu sidoo kale ka dhigaya meel loogu soo noqdo aqoonta. Wuxuu ku kordhinyaaya akhlaaqda banii'aadminimo sugnaan iyo saladayg. Kaas oo suurtogelinaya korriin iyo kobcin. Aanay jiraynna isrog-rog hadba sidii jir-jiroolaha si loo ekaado. Waxay sidoo kale u diyaarinayso

akhlaaqda Alle-Cabsiga ah awood ku dhaqaajisa dadka inay ku dhaqaaqaan hawlaha iyagoon cidna ka sugayn gargaar debadeed. Waxay ku abuuraysaa dadka, iyadoo ay ugu wancantahay caqiidada, rumaynta Ilaahey iyo maalinta aakhiro, xoog kulul oo qofka jeclaysiinaya inuu iskii u fuliyo qaantuunka akhlaaqda.

Astaanta Labaadna: Kuma keenayo doonistani akhlaaq hor leh oon hore loo haysan. Mana isku dayayo inuu dhimo akhlaaqda banii'aadminimo qaareed oo uu qaar sare u qaado. Akhlaaqdana kuma soo biirinayo wax aan hore loo aqoon. Kamana tagayo akhlaadii hore loo yaqaannay mid yar iyo mid weyntoona, ee dhammaantood inta uu soo wada ururiyo ayuu qaadanayaa. Mid walbana wuxuu dejinayaa halkii ay kaga aadanayd nolosha banii'aadmiga. Wuxuuna dhigayaa halkii ay kaga haboontahay asluubta nolosha aadamiga. Wuxuuna fulinteeda nolosha aadamiga u ballaadhinayaa si weyn. Taasi oo aanu dhaafayn meel yar oo ka mid ah nolosha iyo arrin yar oo ka mid ah hawlaha fardiga, amuuraha guriga la dhaqanka Dadka, Arrimaha Siyaasadda, kuwa Dhaqaalah, Suuqa, Dugsiga, Maxkamadda, Boliiska, Ciidamada, Goobaha Dagaalka, Shirarka, Heshiisyada iyo wixii la mid ah ee ku lug leh nolosha banii'aadmiga oo idil. Mana dhaafayo Gobol yar oo

nolosha ka mid ah, iyo arrin yar oo ka mid ah toona. Wuxuuna kuu muuqanaya in arrinkasta oo uu taabtaa ay si qoto-dheer ugu lug leedahay akhlaaqda. Sidaasi ayuu ka dhigayaa akhlaaqda mid xukunta dhammaan arrimaha nolosha saamaynaysa. Wuxuuna sidoo kale doonayaa in uu hoggaanka arrimaha nolosha ka xayuubiyo gacmaha shahwaadka, danaha iyo masaa-liixda oo uu farta ka saaro akhlaaqda suubban iyo aadaabta wanaagsan.

Astaanta saddexaad: ee uu leeyahay habka akhlaaqeed ee Islaamku waa in uu dadka ka doonayo oo uu taabsiinayo oogidda hab nololeed. Kaasi oo ku qotoma wanaag ooyna in yar oo xumaan ahi soo dhixgelayn. Wuxuuna ugu wada-baaqayaa inay oogaan khayrka, badiyaan wanaagga ay Il fiican ku eegtay banii'aadminimadu xilli kasta iyo goob kastaba. Wuxuu ugu baaqayaa inay ka dheeraadaan xumaan oo idil maadaama ay banii'aadminimadu Il xun ku eegaysay weligeed. Baaqani waa ka uu ugu baaqayo Islaamku dhammaan banii'aadmiga oo idil. Kuwa dheg u dhiga baaqani ee soo raaca goob ayuu iskugu soo ururinayaa. Wuxuuna ka dhigayaa ummad muslin ah. Danta keliya ee uu ka leeyahay ummaddaasi uu iskugu soo ururiyey waa in ay isku kaalmaystaan wixii karaankooda ah sidii ay ugu halgami lahaayeen

iyagoo isku duuban oogidda wanaagga, fulintiisa iyo baahintiisa, iyo sidii ay u horjoogsan lahaayeen xumaanta oo ay u tirtiri lahaayeen. Geedkiisana ay xididdada u saari lahaayeen. Laakiin haddii ay ummadani ku noqotay inay abuurto xumaantii oo ay bilowday inay qaaddo jidkii ay ku socdeen kuwii diidayey wanaagga oo ay dabarooroto sidii ay ku damin lahayd ifkiisa, adduunyadu halis ayey ku jirtaa.

* * *

II

HABKA SIYAASADEED

Tawxiidka, Risaaladda iyo khilaafaddu waa saddex qodob oo uu ku qotomo dhismaha habka Siyaasadeed ee Islaamku. Mana fududa in aan soo koobno habka Siyaasadda Islaamka laamijiisa kala duwan ilaa aynu fahamno mabaadiidaas. Tawxiidka, Risaaladda iyo khilaafadda, waa in aynu si dhab u fahamnaa. Waxaa ila habboon, inta aynaan wax kale gudagelin in aan soo bandhigno micnahooda. Innakoo hal hal u soo qaadanaynna.

TAWXIIDKA: Tawxiidka micnihiisu waa in Ilaahey uu yahay kii abuuray uunka iyo wixii ku nool ee ay banii'aadmigu ka mid yihiin. Isagaana Rabbigood ah oo leh. Xukunka, Awoodda, Waxfaridda, Waxdiididda isaga oo keliya ayaa iska leh. Wuxuuna mudanyahay in addoonimo loo noqdo iyadoon lala wadaajin cid aan isaga ahayn. Nafteenna ay ku jiraan xooggeenna iyo hibootinkeenna aan sidii aan doonna uga faa'iidaysanaynno iyo xuquuqdeenna aan ku Maamulanaynno uunkan iyo uunkan aan ku shaqaysanaynno maaha mid aan innaku abuurannay oo aynu innaku ku keensannay Cilmi aan leenahay, ee

Ilaahay ayaa innagu sharfay intaasi oo idil iyadoon cidina la wadaagin. Ha yaraato ama ha weynaaatee innooma bannanna in aan magacaabanno qaayaha hanuunkeenna ama aan u suubinno xuduud iyo heerar awoodeenna iyo xuquuqdeenna iyadoo ah hadba sidii aan doonno oon ka raalli noqonno. Sidoo kale qofna uma bannaana inuu u soo gudbo oo uu soo dhexgalo, ee intaasi oo idilba waxay gaar u tahay. Waayo isagaa ah kii keligii inna abuuray ee innoogu deeqay xuquuqdaasi iyo qalabkaasi isagaana inoo suurtogeliyey in aan ku tarasufno in badan oo ah wixii uu ku abuuray adduunyadani.

Waa kaasi Tawxiidku. Wuxuuna diidanyahay sida aad u aragtaan fikradda xukunka uu banii'aadmigu samaystay. Wuxuuna doonayaa inuu si buuxda u dabargooyo. Ha ahaado xukunkaasi mid ay dejieen fardi dadka ka mid ah, ama dabaqad dadka ka tirsan ama qoys reeraha ka mid ah, ama ummad, ummadaha ka mid ah, ama dadka arlada ku nool oo idil. Xukunka la dejinayo waxaa iska leh uun Ilaahay oo keliya. Xaakim aan Ilaahay ahayn ma jiro. Xukun aan kiisa ahaynna ma jiro; Qaanuun aan kiisa ahaynna ma jiro.

RISAALADDA: Risaaladdu waa qaabka vu innagu soo gaadhay qaantuunka Ilaahiga ahi. Sida uu innoogu imanayaana waa laba arrimood uun: Ta hore waa

Kitaabka Ilaahay, ee uu Ilaahay ku caddeeyey qaanuunkiisa. Ka labaadna waa sharaxii Kitaabka oo uu inoogu soo fidiyey Rasuulkii hadal ahaan iyo ficiil ahaanba isagoo innooga Wakiil ah Ilaahay oo ah khaliifadiisii adduunyada.

Kitaabka wuxuu Ilaahay ku caddeeyey qodobadii iyo mabaadiidii dhammaan wixii loo baahna inuu ku taagnaado habka nolosha banii'aadminimadu. Wixii aynu uga baahanno ee ah sharaxa qodobadaasi iyo mabaadi'idaasi waxaa inoo caddeeyey Rasuulkii. Wuxuuna innagu tusay noloshiisii si dhab ah oo saldhig u ah habka nolosha banii'aadmiga. Wuxuuna ku maamulay si waafaqsan Kitaabkii. Si ay taasi ugu noqoto ku dayasho suubban wixii ka dambeeya. Labadaasi qodob oo la kulmiyo ayaa eray-bixinta Islaamka loogu yaqaannaa «**shariicad**» Waana kaasi Distoorka aasaasiga ah ee laga kicinayo dhismaha Dawladda Islaamka.

KHILAAFADDA: Khaliifnimadu waxay micnaheedu tahay wakiilnimo. Xilka banii'aadmiga ee uunkani sida uu u arkayo Islaamku waa in uu uga yahay Ilaahay wakiil. Wakiilkaasi oo uga masu'ul ah Boqortooyadiisa. Kuna maamulayo uun si waafaqsan xaqa wakiilnimada iyo maamulka uu Ilaahay u siiyey. Miyaanad u arag in haddii aad qof u wakiilatid arrin

oo aad uga dhigatid mid kaaga masu'ul ah waxaad naftaada ku hubtaa afar arrimood, Ta koowaad: In aad adiga waxaasi leedahay oo aad tahay ku run ahaan u lahaa, ee aanu lahayn kaasi aad wakiilka ka dhigatay.

Ta labaad: in uu qofkaasi u maamulo hantidaadaasi sidii aad fartid ee aad tustid uun.

Ta Saddexaad: Waa in aanu ka fara-bixin adeeciddaada oo aanu ka xadgudbin xadkii aad u dejisay isaga iyo Sahqadiisaba.

Ta Afraad: Waa in uu ka qaataa hantidaasi intii aad adigu u goysid uun ee maaha intii uu rabo. Afartaasi amuurood ayaa si buuxda ugu dheehan aragtida wakiilnimada. Taasi oo maskaxdiisa ku soo dhacaysa marka lagu dhawaalo erayga «*WAKIILNIMO*» Haddii aad aragtid wakiil aan oofinayn afartaasi shardi oon u gudanayn waajibkiisa waafaqsan, waxaad odhan: Wuxuu ka gudbay xuduuddii wakiilnimada. Wuxuuna buriyey ballankii ay lahayd wakiilnimada. Sidaasi ayeynu u aragnaa afartaasi amuurood laf-haantoodu qaar ku dheehan aragtida erayga «*KHALIIFNIMO*» Islaamkuna kama rabo khaliifnimada in la yidhaahdo uun dadku waa wakiilkii Ilaahay ee arlada. Waayo micnaha erayga laf-ahaantiisa kuma oogmayso uun Boqortooyada ku kacaysa waajibka aragtidaasi Siyaasadeed iyadooyna khaliifnimada bani-

i'aadminimadu ku hoos noolayn xukunka Ilaahay ee Rabbaaniga ah, ee qaayaheeda ay u heellantahay waa in ay xaqijiso mashii'ada Ilaahay iyo iraadadiisa iyadoo ku toosan hanuunkiisa oon marnaba ka gudbayn xuduudda loo dejiyey iyada iyo hawsheedaba.

Ta loo baahanyahay in la xasuusto waa in aanu Islaamku arrinka khaliifnimada saarayn uun qof ka mid ah dadka ama qoys reeraha ka mid ah ama dabaqad keliya ee wuxuu arrinka dusha ka wada saarayaa dhammaan afraadda bulshada rumaysan mabaadiida aasaasiga ah ee Tawxiidka iyo Risaaladda. Wuxuuna muujinaya kartidiisa iyo u diyaarsanaantiisa inuu ku kaco dhammaan wixii la gudagelayo erayga «*KHILAAFADDA*» ee ku jira. Haddii addu-unyada laga helo bulsho leh sifooyinkaasi shaki kuma jiro inay qaadi karto khaliifnimadii. Waana halkaasi, halka ay ka dhalanayso ee ay ka bilaabmayso fikradda Jamhuuriyadda ee Islaamka. Qof kasta oo ka mid ah afraadda Bulshada Islaamka ah, wuxuu nasiib ku leeyahay khaliifnimada. Wuxuu u leeyahay xaq uu ku maamulo. Xuquuqdaasina way ka simanyihii dhammaan afraadda bulshadu. Taasoo ay uga simanyihii sida ilkaha, shanlada. Qofna uma habboona inuu ka horjoogsado qofkii doona ee ka mid ah afraada bulshada. Waxaa halkaasi ka muuqanaya in ay

Dawladdu u diyaargaroobayso fududaynta xukunka dhinacaasi iyo fulinta amarkeeda. Taasoo ka kooban uun ra'yiga Dadweynaha iyo taageeradooda. Kuwaasi iyaguna dhinac ka gudanaya xuquuqdoodii, xuquuqdii khilaafada. Sidaasi ayeyna Dawladdu ugu soconayn wax aan ahayn ra'yigooda. Hawlna aanay fulinayn ilaa ay ka hesho taageero oo ay kala-tash-ato. Kii hela raallinimadooda ee hantiya kalsoonidooda, wuu kari karaa inuu ku kaco waajibaadka khilaafada. Kii waaya kalsoonida afraadda bulshada waxaa la gudboon uun, inuu ka dego xilkaasi. Hadaba Jamhuuriyadda Islaamku, waa Jamhuuriyad dhammaystiran. Taasoo ka gaadhay heerka dhammida meel aanu ka dambayn wax qaaye ahi. Ta ay ku kala duwanyihin Jamhuuriyadda Islaamka iyo Jamhuuradaha kale ee maanta Caalamka laga yaqaanno waa in aragtidooda Siyaasadeed ay tahay xukunka Jamhuuriyadda. Islaamkuna waa khilaafadda Jamhuuriyadda. Waxaa halkaasi ka cad in xuquuqda xukunka iyo amarka ee Jamhuuriyadaha kale ay ka imanayso dadweynaha, Kuwaasi leh sharciyeynta iyo dejintooda, uguna fulinaya arlada wixii ay doonaan ee qawaaniin iyo sharciyo ah. Wuxuu ay Dawladdu ka daba rooraysaa uun, waa sidii ay u raalli-gelin lahayd dadweynaha ku hoos-nool ee ay uga heli lahayd taageero.

Lakiin Islaamku wuu ka geddisanyahay. Xukunka

iyo amarka flaahay uunbaa iska leh. Isaga ayuunbaa awood u leh xuquuqda u dejinta qaantuunka iyo shariicada addoomadiis iyadoon cidina la wadaagin, cidina kula loolamayn. Laakiin Dadweynaha xilkooda Islaamku waa xilkii khaliifnimada. Taasi oo ay Ilaaalinayaan uun raadakii shariicada Ilaaahay ee uu Rasuulkii Ilaaahay innooga keenay. Waxay ka eegayaan in aan hal taakana dhinac looga gudbin. Qaayahooda oo idilna kuwaasi isku soo dubbariday ee u soo habeeyey Dadweynuhu waa in ay gaadhaan uun wejiga Ilaaahay oo ay amarkiisa ku fuliyaan arladiisa. Hadalku wuxuu iskugu soo biyo shubanayaa in Jamhuuriyadaha kale, sheeganayaan xillkii Ilaaahnimada, iyagoo ku Qo'ooqaya kuna kibraya arlada. Hadba sidii ay Madaxda iyo xubnaheedu doonaan ayuunbay wax walba ugu takrifalaan. Jamhuuriyadda Islaamkuna waa mid sii urursan, Ilaaahay addommo loogu wada yahay. Tiiyoo lagu xidhanyahay xadh-kaha shariicadda.

Amarka iyo taladana waxaa loo fulinayaa uun, si ku eg xuduudda loogu dejiyey inay ku hawl-gasho, iyadoo higsanaysa hanuunka Rabbaaniga ah. Haatana waxaan yara rabaa in aan idiin soo bandhigo iyadoo kooban, weji cad oo ah Dawladd dhismaheedu ku qotomo Tawxiidka, Risaaladda iyo khilaafadda. Waa-na tan: Himilada Dawladdaasi – Sida uu Ilaaahay

dhawr meelood oo Kitaabkiisa ah ugu caddeeyey, waa inay oogato raadadka iyo astaamaha uu Ilaahey jecliyahay inay yeelato nolosha banii'aadmigu. In ay soo saarto khayraadkeeda oo ay ku bixiso dedaalka ugu badan ee ay kari karto sidii ay u horemarin lahayd, ee ay u baahi tiri-lahayd. In ay arlada ka tirtirto oo ay ka dabargoysa xumaan iyo foolxumo oo idil. Kana nadiifiso wixii wasakh iyo boodh ah ee la socda. Islaamku uma iman uun, inuu adduunyadan ka taago Dawladd looga jeedo inay maamusho hawlaheeda uun. Umana iman inay isku hawliso danaha ummad ka mid ah, ummadaha kale oo awoodooda iyo xeel-dahooda oo idil iskugu geeya uun, sidii ay u dhammayn lahayeen uun, danahooda ijtimaaciga ah. Maya! arrinku sidaasi maaha. Runtu siday tahay wuxuu Islaamku saarayaa gacanta Dawladda uu oogayo, si leh mabaadii iyo qodobbo ka fog oo ka heer sarreeya taasi in door ah. Wuxuuna awoodiisa oo idil iskugu geynayaa oo uu ugu faa'iidaysanayaa karaanka la siiyey oo dhan si uu u muujiyo waxaa uu Ilaahey jecelyahay inay ku doogsato nolosha addoomadiisa arlada ku nooli. Kuna noolaato, nolol leh wanaag, Khayr, Qurux, Hanuun, Liibaan, iyo badhaadhe. Wuxuuna si buuxda u dabargoynayaa meel kasta oo laga fili karo inuu ka yimaaddo fasahaadka arladu. Wuxuuna awdayaa dal-daloolada ay danaha addooma-

da Ilaahey uga imanayaan noocyada kala duwan ee sharka iyo xumaanta. Wuxuuna sidoo kale Islaamka si cad innoogu soo bandhigayaa waxa ay kala yihiin sharka iyo khayrku. Ilaa aynu si cad u kala aragno danaha raalida laga yahay iyo xumaanaha keenaya cadhada ee la diidanyahay. Sidaasi awgeed Dawladda Islaamku waxay awoodi kartaa xilli kasta iyo bii'ad kasta inay dejiso barnaamij wax toosinaya haddii ay isa soo hordhigto wejiga cad ee ka muuqda sharka iyo khayrkaba.

Ta uu Islaamku si weyn rabo ee uu ka doonayo dadkiisuna inay ku dhegganaaddaan waa in aanay ka leexan mabaadiida akhlaaqeed meel kasta oo hawlahooda ah. Sidaasi ayaa Dawladda loogu dejinaya qorshaheeda adag ee joogtada ah. Taasi oo ah in ay Siyaasaddeedu ku dhisnaato uun run cad, caddaad ah aha suubban, ammaano saafi ah. Marnabana raalli lagama aha inay Dawladdu gasho wax ah khiyaayaamo, u hoos-gelin iyo xad-gudub si ay ugu xaqiijiso danaheeda wadaninimo ama maamul qaraneed.

Wuxuuna Islaamku doonayaa xaqa, ammaanada iyo caddaaladda ee hawlah, hawooyinka iyo danaha ee wax kasta oo la soo gudboonaada ee ah xidhiidhka dhexmaraya Madaxda iyo riciyadda dalka gudihiisa, iyo arrimaha dhexmaraya ummadaha kale ee shishee-

yahay ah. Wuxuu ka ballanqaadayaas Dawladda Islaamka iyo kuwa maamulaya hawlaheedaba – isagoo sidoo kale ka ballan qaadaya Fardiga Muslinka ah – inay oofiyaan ballanadooda hadii ay ballan-qaadaan, inay buuxiyaan qiyaasta iyo miisaanka oo ay dadka ka bakhsin alaabtooda, inay falan waxa ay leeyihiin. Inay dhahaanna waxa ay falayaan, iyo in aanay sidoo kale illoobin wax lagu leeyahay ee ah waajibaad dushooda la saaray. In aan awoodda iyo talada laga dhigan mid lagu suubiyo dulmi, kibir iyo xad-gudub, ee in laga dhigo mid lagu oogo xaqa iyo caddaaladda. Waxaanad ogaataan inuu xaqu, xaq uun yahay, si kasta xaalku ha ahaadee. Markaasi waa in aad u kala dheeraysaan gudashadiisa. Awooduna waa mid uu Ilaahay idinku mannaystay. Waana in ayadaan isticmaalin idinkoo huba mooyaane in Ilaahay hortiisa si buuxda laydiinkala xisaabtami doono.

Dawladda Islaamku, xataa haddii ay ka taaganto Gobol gaar ah oo dalalka arlada ka mid ah, kuma soo koobayso xuquuqda aadamiga iyo xuquuqda ilbaxnimadaba xuduudda juqraafiga ah. Tusaale ahaan haddii aan usoo qaadanno banii'aadminimada wuxuu Islaamku u dejinayaan dhawr arrimood oo xuquuqda Siyaasadeed ah. Wuxuuna farayaan inay dhawrto oo ay ilaalso si kasta oo arrinku yahay. Wuuna ku

waajibinayaas qof kasta oo arlada ku nool, ha ahaado qof ku hoos-nool Dawladda Islaamka ama dibeddaba ha ku noolaadee, ha ahaado nacab ama saaxiib e, ha ahaado mid raacsan ama mid dagaal kala soo horjeeda eh. Ta halkani looga jeedaa uun waa xaaraan-noqoshada dhiigga aadamiga. Waayo waa xaaraan mar kasta. Lamana oggola in la daadiyo iyadoo xaq ah uun mooyaane. Shariicad ahaanna ma bannaana in lagu xad-gudbo Haweenka, Carruurta, Duqayda, kuwa Buka iyo dhaawaca si kasta oo uu xaalku yahay. Waana in la dhawro sharafta Haweenka oon marnaba lagu gudbin sharaftoodana wax loo dhimin. Waxaa sidoo kale, ka Gaajoonayaa xaq u leeyahay in cunto la siiyo, ka qaawana in Dhar la siiyo; ka dhawaawaca ahna in la Daaweyyo; ka Bukana in la xannaaneeyo. Xataa haddii kaasi Gaajoonaya, Kaasi Qaawan, Kaasi Dhaawaca ah iyo kaasi bukaba ay yihiin dadka u nacabka ah Dawladda ee u shirqoolaya. Kuwaasi iyo xuquuq kale oo la mid ah waa qaar uu ugu mannaystay Islaamku dadka, waayo waa banii'aadmi. Waxayna ku leedahay heerka xuquuqda aasaasiga ah ee Distoorka Dawladda Islaamka.

Xuquuqda degmadana haddii aynu eego, Islaamka ma khuseeyo uun kii ku dhasahay Dawladda Islaamka gudaheeda, ee sida ay runta tahay qof kasta oo Muslin

ah meel kasta ha ku dhasho, ha kuna soo barbaare e, wuxuu Islaamku ugu deeqayaa inuu yeesho xuquuqda dalka mar allaale marka uu soo galo xuduudda dalka Islaamka. Wuxuuna nasiibkiisu noqonayaa sidii kuwa qayrkii ah ee ku dhashay Dawladdaasi hoosteeda ee Ab ka Ab ku soo hoos noolaa. Si kasta oo ay ugu farabataan Dawladaha Islaamku arlada oo ay u kala geddisnaadaan waxaa qasab ah in dadka ku nooli ay ka Sinnaadaan xuquuqda dalka.

Qofka Muslinka ahi weligii u baahan maayo Baasaboor marka uu doono inuu u tago Dawlad ka mid ah Dawladaha Islaamka, ee waxaaba u suurtogelaya in uu ka qabto xil weyn iyadoon loo eegin Nasabkiisa, Reerkiisa iyo Dabaqaddiisa uu ka tirsanyahay. Kuwa ku hoos nool Dawladda Islaamka ee aan Muslimin ahayn wuxuu Islaamku u yahay xuquuq farabdan. Taasina sida ay runtu tahay waa qaybo ka mid ah Distoorka Islaamka. Kuwaasi oon marnaba la gees mari karin. Waxaa kuwa sidaasi oo kale ah Islaamku ku magacaabaa «**dimmah**» (Magan) Waana kuwa uu Islaamku ugu ballan qaaday badbaadooda. Shakina kuma jiro in kuwaasi maganta ah ay u xaraantimaysantahay in lagu xad-gudbo naftooda, han-tidooda iyo sharaftoodaba, sida loo xaanantimeeyey nafta, hantida iyo sharafta Muslimiinta ku gudubkoo-

da. Wax ay ku kala geddisanyihii Muslimiinta iyo magantu wixii ku taclluqa qawaaniinta xeerarka ee degsani ma jirto. Umana bannaana Dawladda Islaamku inay faraha la soo gasho qawaaniinta shakhsiga ah ee maganta. Waxayna u leeyihii Madaxbannaani Caqiidadooda, Fikradahooda, Cibaadadooda iyo sha-caa'irtooda diiniga ahba.

Kuwaasi waa qaybo ka mid ah xuquuqda uu Distoorka Islaamku siiyay Riciyaddiisa aan ahayn Muslimminta. Waana qayb ka mid ah xuquuqda Madaxbannaan ee aanay bannaanayn in marnaba lagu booboo oo laga xayuubsado mar haddii ay gacanteenna ku jiraan oo ay innagu hoos noolyihii. Si kasta oo ay u cadaadiso Dawlad aan Muslin ahayn dadka ku hoos-nool ee Muslinka ah oo ay mariso noocyoo kala geddisan oo dhib iyo cadaab ah, marnaba uma bannaana Dawladda Islaamka tiiyoo ay waxaasi oo idili jiraan inay ku xad-gudbubto Riciyaddeeda aan Muslimiinta ahayn oo ay uga xaraantimayso xuquuqdeeda si khilaafsan shariicadda Islaamka oo burinaysa ballaamihii. Xataa haddii ay jirto in la laynayo Muslimiinta ku nool Dawladdeenna dibeddeeda, marnaba innooma bannaana in aan ku xad-gudubno Dawladdeenna dadka ku hoos-nool hal qofna alle – ha ka dhigee.

Xilka maamulka Dawladda Islaamku waxaa loo magacaabaa Amiir maamula. Kaasi oo xilligan aynu joogno loo yaqaanno Madax-weyne. Qof kasta oo rumeeya mabaadiida Distoorka oo qaata waxa uu xaq u leeyahay haddii uu qaan gaadh yahay inuu ra'yigiisa ka dhiibto Doorashada Amiirkha. Arrintasi gaar ah loogu eegayo doorashada Amiirkuna waa Alle-Cabsi, aqoon buuxda oo Islaam ah, iyo kart dhammaystiran oo uu ku maamuli karo ummadda nabad iyo dagaalba. Iskuma soo taagayo xilka talada qof aan sifooyinkaas oo idil oofinayn. Waana in uu noqdaa ka kalsoonida ugu badan ee ummadda haysta. Waxaa lala soo dooranaya « Golaha wada tashiga » si ay gacan u siiyan. Kaasoo xubniiisa laga soo dooranayo afraadda guud ee bulshada. Waxaan Amiirkha qasab lagaga dhigay inuu dalka ku hoggaa miyo isagoo la tashanaya xubnaha « Golaha Wada-tashiga » Wuxuuna yahay Amiir ilaa iyo inta uu haysto kalsoonida ummadda oo ay raalli ka yihiin

Laakiin haddii uu waayo, oo ay kalsoonidii lag qabay lunto, waxaa qasab ah in uu xilka iska dhiiboh. Waayo, wuxuu noqonayaa qof la raacsanyahay eraygiisa la maqlayo, amarkiisa la fulinayo oo loo hoggaansanaanayo hadalkiisa mar haddii uu haysto kalsoonidii ummadda. Waxaaba xataa mararka cayn

kaasi ah uu xaq u leeyahay inuu is-hortaago ra'yiyada xubnaha kale ee Golaha xubnihiisa ah arrin uu u arkayo in uu xaqu ku taaganayahay si khilaafsan sida ay iyagu u arkaan. Waxayna Dadweynuhu xaq u leeyihiin in ay kala doodaan Dawladda haddii ay arkaan wax u baahan.

Sharciyeenta iyo qaunuunada degsan ee Dawladda Islaamku waxay ku egyihiin xuduudda ay oogtay shariicaddu. Marnaba ma dhaafii karaan. Waxa uu Ilaahey soo dejiyey iyo wixii uu Rasuulku la yimid waxaa waajib ah inay ugu hoggaansanaato ummaddu si buuxda. Awoodna uma laha qolo keliya oo golo-yaasha sharciyeenta ahi inuu ku sameeyo is-bedel yar. Axkaamta labada weji lahna, waxaa la gudboon qoloda ku xeeldheeraatay Diinta inay u sugaan wejiga xaqa iyo sawaabka ah oo ay garowsaadaan arrinta ka dambaysa ee ay shariicaddu uga jeeddo. Ammuura-ha sidaasi ah, iyo wixii caynkooda ahiba, waxaa loo yeelayaa guddii ka kooban Culimada iyo ragga Diinta ku xeeldheeraaday iyagoo uu soo doonayo golaha wadatashigu. Markaasi ka dib waxaynu helay-naa inbadan oo ah amuuraha aanay shariicadu u goynin qodob go'an. Waxaa markaasi la gudboon Golaha wadatashiga inay u dejiyaan qawaaniin ku eg xuduudda sharciga ah.

Hawluhana marka la eego Islaamku maaha qaat ay iska leeyihiin maamulka wax fulinaya iyo Amiirku tooni, ee qof kasta oo hawshaasi loo xilsaaro wuxuu uga wakiil yahay Ilaahay. Isagaana ka masu'ul ah Ilaahay agtiisa. Garsooruhuna – xataa haddii ay Dawladdu soo magacowday – wuxuu dadka ku xukumayaa uun, wixii uu Ilaahay soo dejiyey ee uu tusay Rasuulkii Ilaahay. Taasi oo ayna ka baxsanay ragga Madaxda ah laf-ahaantoodu oo lagu qaadayo sida xaqa ah ee caddaaladda ah. Wuxuu qasab at in Madaxda Dawladdu ay u horimanayo Maxkamad da sida Dadweynaha kale haddii la soo dacweeyo ama uu isagu wax soo dacweeyo. Ducadanada ug dambaysaana waa Ilaahayba Mahad leh.

* * *

III

HAB BULSHEEDKA

Aragtida uu ku taaganyahay ee uu ka soo unkamayo dhismaha hab bulsheedka Islaamku waa: In afradda aadamiga oo idil ee ku nool arlada ay dhammaantood yihiin tusmo keliya. Waayo, Ilaahay markii hore wuxuu ka abuuray Naf keliya. Wuxuuna ka sii farcamiyey dhammaan afraadda banii'aadmiga ee aynu maanta aragno inay ku dhaqnyihiin Goobaha kala geddisan ee arladan. Taasi oo durri-yaddii labadaa qof, ugu horreyyntii ay ahaayeen ummad keliya oo leh Diin keliya iyo Af keliya. Haba-yaraatee may jirin wax u dhaxeeya oo sii kala durkiya. Laakiin mar walba marka ay sii bataan ee ay tiradoodu sii korodhoba, waxay u sii kala fidayaan dhammaan Goobaha kala geddisan ee arlada. Wuxaana ku dhaca qayb fidri ah oo ay ugu wacantahay, kala baahnidaasi. Waxayna u kala qaybsamaan Shacbiyo, Ummaddo iyo Qabiilooyin kala geddisan. Waxay yeeshaan kala duwanaanta Af-afka, Dharka iyo Qaabka noolshoodba. Raadadka ay ku yeelanayaan Jawiyada kala duwan ee Goobahaasi ayaa dhalinaya kala geddisnaanta midabadooda iyo qorniimada wajiyadooda

yo dhismahooda jidhka. Farqiyadaasi oo idili waa qaar dhammaantood fidri ah, oo dhamman laga helayo Caalamka inoo muuqda iyo waaqaca dhabta ah, ee taagan. Islaamku wuxuu u ictiraafsanyahay si dhab ah oo sugaran. Wuuna qirsanyahay, mana rabo inuu ka tallaabsado.

Intaasi wuxuuba ku sii darayaa in ay faa'iido u leedahay xaaladaheenna bulshadeed. Taasi oo aanay dhexdeenna ka suurtogelayn is-barasho iyo is-gargaarsi, innakoo is-garabsanna mooyaane. Laakiin, hadana tiiyoo ay taasi jirto, waxa la diidanyahay wixii kala geddisnaantaasi ka dhashay ee ah casabiyad abtirsi, midab, Af Loollan Qoran iyo mid Wadaninimaba. Waxaynu ku tirinaynaa qalad iyo hallow. Taasi oo haddii labada qof lagu kala sooco, wax salka ku haya malqabnimo iyo saboolnimo, sharaf iyo liidnimo, Xigaal iyo Shisheeye, iyo wixii ay keentay kala geddisnaantaa Nasabka, Qoyska iyo Bii'adduba, wuxuu ku tirinaya Islaamku qaar ah khuraafaad, jaahilnimo iyo hallow. Wuxuuna ugu baaqayaa dhammaan wixii ku dul nool arladan ee afraadda banii'aadmiga ah in uu Ilaahay ka abuuray dhammaantood lab iyo dheddig. Taasi oo ay dhammaantood yihiin walaalo, kana simanyihiin wixii xuquuq banii'aadmi ah. Taasi oo aan qofna, qof looga sed kordhinayn.

Waa kaas aragtida Islaamka ee banii'aadminima-du. Halkaasi ayeyna marnaba u suurtogelayn in dadka lagu kala sooco, kala geddisnaanta, Nasabinimo, Midab, Dal iyo Afba, ee wuxuu farqigaasi ku muuqanayo marka la eego afraadda kala geddisan ee banii'aadmiga hadba sida ay tahay fikradahoodu, akhlaaq-doodu iyo himiladooda nololeed. Labada qof ee walaalaha ahi, haddii ay Nasab ahaan isku Aabbe iyo Hooyo keliya yihiin, waxay kala qaadayaan laba jid oo kala duwan, Haddii ay ku kala geddisnaadaan fikradda. Waxaynuna sidoo kale, aragnaa laba qof oo kale oo aad u kala dheer Nasab-ahaan, kuna kala nool Bari Guntii iyo Galbeed Guntii oo hadana, hal jid wada qaadaya haddii ay isku waafaqsanyihiin fikradda oo ay isku egtahay akhlaaqdoodu.

Sidaasi ayuu Islaamku u abuuray isagoo aragtidi ku qotoma oo ay u dhanyihiin dhammaan bulshooyinka arlada iyo xidhiidhada wadaninimo iyo dadweynaba ee iskugu midka ah fikrad ahaan iyo akhlaaq ahaanba. Kaasoo ku qotoma mabda'yo qaaye aan kuu kala soocayn afraadda banii'aadmiga, Nasab iyo xidhiidh kale toona, ee ku soocaya Caqido go'an iyo akhlaaq cad. Taasi oo qof kasta oo Ilaahay u rumeeeyay Rabbi ahaan iyo Boqor ahaan kana raalli noqday wixii ay la timid Rusushu ee ah hanuun iyo

Diinta xaqa ahi inay tahay hab hawlgaleed ee nolosha ah, wuxuu noqonayaa ka mid bulshadaasi. Wuxuu yahay fardi ka mid ah afraadiisa. Ha ahaado mid kii yimid dalalka Afrika ama dalalka Yurub e. Ha ahaado mid ku abtirsada Saamiyiinta ama Aariyiinta. Ha ahaado mid Madow ama mid Cad. Ha ahaado mid ku hadlaya afka Yurub ama af Carabi. Dhammaan wixii ka soo qayb gala bulshadaasi waxay u simanyihii sida ilkaha shanlada, wixii ah xuquuq iyo halka ay bulshada kaga Aadanyihii. Lagumana kala soocayn wax ah kala geddisnaanta qaranimo iyo qolo-qoqtoona. Laakiin dhammaantood way simanyihii. Man kala laha shariif iyo midgaan toona. Midina ishiis kuma dhacayso inta ay isku jinsiyadda yihiin. Midina kama dheeraanayo is-dhex-galka isagoo ka digtoon in foolxumo iyo ceebi uga timaaddo is-dhex-galkaasi. Sidoo kale wax kala xidhaya oo ku ah, horjoogsiy arrimaha guurkooda, xidhiidhkooda, la fadhiisigooda is-dhexgalkooda wax la cuniddooda haba-yaraata ma jirto, Qofna kuma noqon karo shariif iyo Midgaal Nasab ahaan. Kumana yeelan karo sharaf iyo dullinno gooniya hawsha uu hayo. Qofna xuquuq aant lahayn lama siin karo. Loomana kala eegayo qoy ahaan iyo dabaqad ahaan toona. Sidaasi ayaanay qofna magac gaar ah u yeeli karin wejiga qoyskiisa iyo reerkiisa haysta hantida iyo maalku, ee waxaabay

bulshadani dadka ku kala sharriftaa akhlaaq suubnida. Waxaana ugu nasiib badan kii ugu Alle-Cabsi badan.

Waa bulsho aanay kala soocayn Abtirsiino, Midab, iyo xuduud juqraafiyeed toona, ee waxaaba u suurtogal ah inuu ku baaho dhammaan Goobaha arladani oo idil, ilaa ay ka oogmayso walaaltinimo banii'aadmi oo Caalmi ah. Laakiin bulshooyinka ku qotoma dhiigga iyo Wadaninimada uma suurtogelayso in ay ka soo qayb galaan cid aan ahayn isku-dhiiggaasi iyo dalkaasi gaarka ah. Waaxaana iriddiisa ka ood-mayaa dhammaan dadkii kale ee banii'aadmiga ahaa. Laakiin bulshadani fikradda iyo akhlaaqda ku qoton-taa waa mid u furan dhammaan wixii aaminsan Caqiidad keliya ee ay ka dhexayso akhlaaq keliyi. Taasi oo qof waliba xaq u leeyahay wixii ay dadka kale xaq u leeyihii. Laakiin hadana kuwa aan aaminsanayn caqiidadani iyo astaamahani, inkasta oon lagu tirinayn dadkii raacsana ee Calanka u waday, hadana lagama jarayo xuquuqdooda fidriga ah ee banii'aadminimo. Waxaana la ogsoonyahay oon caadba saarnayn in labada qof ee walaalaha ahi haddii ay isku khilaafaan fikradda iyo caqiidata oo ay kala raacaan laba jid oo ku kala geddisan nolosha, in aanay taasi ahayn in ay kalago'day isku-xidhnaashihii Nasabnimadu. Sidoo kale haddii ay qaybsamaan Nasabnimadu.

dakii banii'aadmiga ahaa ama ay dad goob ku nooli ay laba qaybood kala noqodaan. Qolo aaminsan Caqiidadani iyo mabdaadiidani iyo qolo aan aaminin, shaki kuma jiro inay labadaasi qaybood u kala qaybsanaanayaan ee ay ka dhalanayso uun walaalnimadaasi banii'aadminimo. Isagoo ku fadhiya saldhiggaasi banii'aadminimada la wadaagayo ayuu siiyay bulshada Islaamka ee xuquuq aadaminimo ah wada siiyey dhammaan bulshooyinka aan Muslinka ahayn.

Haddii aad garatay ujeedooyinka habka Islaamka, bal yara kaalay aan baadi goobno oon firinno e qdobabda iyo hababka hawlgaleed ee uu Islaamku u dejiyey wejiyada kala duwan ee is-gargaarsiga iyo kaalmada banii'aadminimo. Saldhigga ugu muhimsan ee ugu daran bulshada banii'aadminimo waa Guriga Kaasi wuxuu ka soo bilaalbaa dhismihiisa oo uu ku kulmiyaa afraaddiisa marka ay laba qof is-guursadaan. Guurkaasina waxaa ka abuurma taran hor leh oo u sii kala farcama isku xidhnaanshaha qaraabada Tolnimada, iyo wixii kale ee la mid ah ee xidhiidh qaraabo ah. Wuxuuna xidhiidhkaasi hadba sii baahaa ilaa uu isku kala fidiyo bulsho ballaadhan. Sidaasi ayuu gurigu u yahay aasaaskii ay ku soo tababar qaadanayeen qolo kasta akhlaaqdeeda. Kaasi oo u diyaarinayey u dhabar-adayga dabagelidda horumarka

aadaminimo, iyadoo looga danleeyahay jacayl, iswaanin, kalgacayl iyo isla-talin. Gurigani uma diyaarinyo afraadda inay waariyaan horumarka aadaminimo iyo horukaciisa oo keliyi, ee wuxuu ka dhex-dhalinayaajacayl ka soo go'aya kashka iyo laabta. Taasi oo ay isla doonayaan wixii isla khayr ah, u wanaagsan ee hadba u'toosan. Waxaa dhab ah oon cidina inkiri karin in uu gurigu yahay xididkii nolosha aadaminimo, iyo gun-dhiggiisii. Taasi oo hadba uu caafimaad xididkaasi sida uu yahay ay yeelanayso tabarta caafimaadka horumarka aadaminimadu iyo awoodeeduba. Sidaasi ayaad u aragtaa in waxa ugu horreeya ee uu isku hawlayso Islaamku ee uu siinayo fiyo gaar ah masa'lada ijtimaaciga ahi ay tahay inuu lugaha u qotomiyo saldhigga guriga. Una yeelo aasaaskii ugu siican ee ugu adag.

Wejiga keliya ee saxa ah ee ka dhxeeyaa ninka iyo naagta guur ahaan iyo wadanoolaansho ahaanta, sida uu u arkayo Islaamku waa in uu mid walba oo iyaga ka mid ahi ka raalli noqdo wixii ka soo foodsara nolosha guriga si uu aasaaskiisa ugu qotonsado guri ahaan iyo xaas-ahaan. Islaamku wuxuu u arkaa wada tumashada dhexmarta ninka iyo naagta uma eegaya uun arrin ku foolxun dabiicadda nolosha ee wuxuu u arkaa mid sal-guurinaysa taagnaanta banii'aadmiga

oo hoog iyo baaba' ku dambaysiinaya. Sidaasi ayuu si buuxda u xaaraantimaynaya xidhiidhka caynkaasi oo kale ah oo uu ugu tirinaya dambiyada qaanuuniga ah. Wuxuuna u dejinaya qof kasta oo bulshada ka mid ah oo la yimaadda dembiyadaasi ciqaabo adag. Taasi oo ah si aanay ugu faafin xumaantu bulshada. Uguna faafin xidhiidhaasi duminya dhismihii horumarinta banii'aadminimada, iyo si uu bulshada uga nadiifiyo waxyaalaha ku qasbaya qofna inuu la yimaaddo cilaaqaadkaasi fooshaxun ee aan wax sanba wadan. Wuxuuna u diyaarinaya arrintaasi fursadihii iyo asbaabtii lagu hirgelin lahaa. Wax kalena loogama jeedo axkaamta Asturaada Islaamka, xaaraantimaynta ragga iyo haweenka is-dhexgelaya, iskugu soo banbaxa goloyaasha heesaha, ciyaaraha tumashada suuradaha qaawaan xumaan oo idil iyo sidii ay fidi lahayd. Waxaa intaas oo idil looga jeedaa uun sidii lagu tirtiri lahaa. Danta kama dambaysta ah ee looga jeedaa waa in guriga lagu xoojiyo lagana ilaaliyo meelaha keenaya inuu ku laciifo am uu ku leexdo.

Taasi waa dhinac. Dhinaca kale haddii aynu ka eegno Islaamku kuma eka uun in uu banneeyo uun xidhiidhka sharciyeysan – Nikaaxa – ee wuxuu ku tirinaya xasanaadka iyo Camalka suubban iyo

caabudaadda kii wax abuuray. Sidaasi ayuu si xooggan ugu karaahiyaysanaya in uu qofku saahido oo uu guurka ka go'o. Wuxuu ku guubaabinaya qof kasta oo dhallin yaro ah in uu garabkiis ku qaado wixii uu aabihii ka hor dusha saaray ee ahaa dhib guri mar haddii uu qaangaadho Sidaasi ayaanu saahidaadda ugu tirnayn xasanaadka. Wuxuuba ku tirinaya bidco hor leh oo foolxun oo si buuxda uga horimanaysa fidrada Ilaahey. Sidoo kale kuma eegayo Il suubban caadooyinka iyo dhaqanada ka dhigaya guurka wax adag oo aan qofku ku hagaagi karin. Wuxuu doonaya inuu guurku noqdo mid fudud oo u sahlan bulshada. Sinada iyo dhillaysigana wuxuu ka dhigayaa hawsha ugu dhibta badan ee ugu adag. Dantaasi isagoo ka leh awgeed ayaanu Islaamku xaaraantimayn wax aan ahayn qaraabada aad u dhow iyo kuwo gaar ah.

Wixii intaasi ka dambeeyana wuxuu u xalaaleeyey inuu ka guursado meeshii uu doono, ee ah tol, qaraabo iyo dadka ku dhow iyo kuwa ka fogba. Wuxuuna tirtiraya kala sooca reer, reerka ah. Wuxuuna u oggolaaday Muslimiinta oo idil inay iska kala guursadaan. Wuxuuna oggolaaday in uu meherku noqdo wax yar oo labada dhinacba raalli-gelin kara. Marka aragtida Islaamka la eegana looma baahna qaadi, garsoore iyo diiwaangelin toona, ee waxaa dhab ah

uun in si kasta oo sahlan loo samayn karo Nikaaxa. Waxaa loo baahanyahay uun labada qof oo kala raalli ah iyo laba markhatiya oo goobta Nikaaxa lagu samaynayo jooga. Loomana baahna in Nikaaxu noqdo mid sir ah oo qarsoon, ee waxaa waajib ah in si cad oon qarsoodi ahayn looga sameeyo tuulada goobta ama magaaladaba.

Islaamku wuxuu ka dhigay ninka ka talada taya ooridiisa sidii loo maamuli lahaa amuuraha qoyska. Si uu ugu sugo saldhig adag iyo nidaan wanaagsan. Wuxuuna faray oorida inay adeecdo ninkeeda iyo u adeegiisa. Wuxuuna sidoo kale faray ubadkana inay adeecaan waalidooda iyo u adeegooda Marnabana ma hagaagayo nidaamka guriga tiirarkiisu gil-gilanayaan ee aan lahayn maamule toosiya, & aanu joogin qof ka masu'ul ah asluubta dadka guriga deggan, dhaqankooda iyo amuurahooda kala geddisan Mar haddii la wada ogsoonyahay in aanay marnab suurtogal ahayn in uu qummanaado nidaamka gurigu haddii aanu lahayn maamule kala haga hawlihiisa waxaa Taliyihii guriga ku qumman oo ku habboor ninka sida uu Islaamku u arkayo. Taasi se micnaheedu maaha in ninkii uu ka dhigay Islaamku mid dhakada kaga taagan dadka guriga ku hoos-nool oo hadba uu xaggii uu doono u jeedinayo, oo naagtana loo siiyay

sidii wax uu leeyahay oon kaalinba ku lahayn maamul-ka guriga. Kalgacaylka iyo raxmaddu waa saldhigga dhabta ah ee wada-noolaanshaha ee Islaamka.

Haddii ay oorida la gudboontahay inay ninkeeda adeecdo, waxaa sidoo kale la gudboon ninkuna in uu awoodiisa ku fuliyo wax u keenaya guriga liibaan, badhaadhe iyo farxad. Waana in aanu ku isticmaalin qaab ah dulmi iyo colaad. Islaamkuna wuxuu oggolyahay uun inuu taagnaado xidhiidhka guurka inta ay jiraan jacayl, kalgacayl, raxmad iyo wanaag ku wada noolaansho. Mar haddii ay sidaasi suurtogali weydana wuxuu Islaamku u doorayaa ninka inuu iska furo oorida. Wuxuuna u doonayaa naagta inay isaga tagto ninkeeda. Wuxuu sidoo kale doorayaa in ay Maxkamaddu fasakhdo nikaaxa haddii ay meesha ka baxdo naxariistii.

Wareegga ugu dhow ee ku xiga wareegga guriga waa ka tolka iyo qaraabada. Islaamkuna wuxuu doonayaa inuu arko in kuwa ay ka dhexayso xidhiidhka walaalnimada iyo xididnimaduba ay noqdaan qaar is-gargaarsanaya, is-waaninaya oo iskala tashana wixii ka dhexeeyaa. Ilaaheyne dhawr meelood ayuu Kitaabkiisa innagu faray u samafalidda qaraabada iyo tolka, in loo naxariisto. Wuxuu sidoo kale ku celceliyaa xadiisku in la xidhiidhka qaraabadu iyo

war-hayntoodu yahay xasanaadka ugu weyn ee Ilaahay ka abaal-marinayo. Ka dadka ugu sharka badan ee loogu necebyahay marka la eego aragtida Islaamku waa qofka ula mucaamalooda qaraabadiisa iyo tolkiisa si xun oo asluub xumo ku jirto.

Lakiin waa in laga digtoonaadaa in taasi si qalad ah inta loo fahmo loo qaato in qofka oo u janjeedhsada casabiyadda qaraabadiisa iyo samaan iyo xumaanba garab ku siiya inay tahay mid uu Islaamku dhigayo. Maaha arrinku sidaasi. Laakiin sida ay dhabtu tahay qofka oo gacan ku siiya qabiilkiisa oo casabiyad ahaan ugu raaca baadilka u wado wuxuu Islaamku ku tiriya «Dhiidhi Jaahilnimo» sidoo kale haddii uu qof shaqaalaha Dawladda ahi wax ka taro tolkiisa hantida Dawladda si ay arrimahooda ugu fushadaan ama inta uu u yara xagliyo uu u geysto oo u fidyo gacan aanay xaq dadka kale la Lahayn, waa mid aan marnaba ku jirin caddaaladda Islaamka, ee waa talo shaydaan kula taliyey. Qaraabo xidhiidhinta fiican ee uu Islaamku inna faraya waxay shuruudeeda ugu horreysa tahay in ay ka soo unkanto qofka baariga laf-ahaantiisa iyadoo ku eg wareegga xaqa iyo daaladda.

Xidhiidhka kale ee ugu dhow ka dib xidhiidka qaraabdu, waa ka deriska (Jaarka) Deriskuna sida

uu inna leeyahay Islaamku waa saddex: Deriska Qaraabada ah, Deriska Shisheeyaha ah, iyo Deriska ku dhinac jooga, kaasi oo ah qofka ku weheliya ha ahaado saaxiib socdaal ahaan, ama qof aad meel ka wada shaqaysaan ama ku dhinac fadhiya meel aad fadhidid ama masaajid. Intaasi oo idilba waxay xaq u leeyihin samafal, wanaajin iyo caadifad dheeri ah oo aanay inta kale idili lahayn. Waxay Caashi ka soo werisay Nebigii – N.N.E.K.H.A – inuu yidhi: «Wuxuu Jibriil iigala dardaarmayey deriska» Waxaa laga ilaa aan moodayba in uu dhaxlsiinayo » Waxaa laga soo weriyey Abii Shariix Ilaahay raalli ha ka noqdee in uu Nebigii – N.N.E.K.H.A – yidhi: «Ilaahbaan ku dhaartee ma rumaynayo, Ilaahbaan ku dhaartee ma rumaynayo. Ilaahbaan ku daartee ma rumaynayo » Markaasi ayaa la yidi: Yaa rumaynayn Rasuul Allow? Wuxuu yidhi «Qofka – aan nabad gelin deriskiisa» Waxa kaloo laga soo weriyey Nebigii – N.N.E.K.H.A – Maaha Muuminku ka dhergaya isagoo deriskiisuna gaajoonayo «Waxaa Nebigii lagu yidhi:» Rasuul Allow! Heblaayo habeenkii salaadda ayey u kacdaa. Maalintiina way soontaa. Way gudataa wayna bixisaa sadaqada. Waxayna deriskeeda ku dhibtaa carrabkeeda. Wuxuu yidhi Rasuulki: «Wax khayr ah ma laha. Waxayna ka mid tahay dadka Naarta» Waxay yidhaahdeen: «Heblaayana waxay tukataa salaadaha

u qoran uun. Wax yar oo sadaqa ahna way bixisaa. Cid deriska ahna ma dhibto. Markaasi ayuu Rasuulkii yidhi: Waxay ka mid tahay dadka Jannada» Wuxuu Neigii – N.N.E.K.H.A – yidhi: «Abaadar oow haddii aad maraq karsatid, ku badi biyaha maraqa. Uguna yeedh deriskaaga ama u qaybi»

Wuxuu hadalku ku egyahay, wuxuu Islaamku rabaa inuu isku soo dhaweyyo xidhiidhka dadka deriska wada ah. Si ay u wada wadaagaan wixii ku soo kordha ee farxad iyo raaxaba leh. Wuxuuna rabaa inuu ka dhex oogo xidhiidh isku kalsooni iyo isku tiirsani ah. Ilaa uu qof waliba ku aamino walaalkiisa Naftiisa, maalkiisa, iyo sharaftiisa. Waa taasi wada noolaanshaha Islaamku iyo aadaabtiisu. Laakiin meel ku wada-noolaanshaha ah laba deris oo gidaaradooda isku dheggan yihiin oon is-aqooninba iyagoo muddo sidaasi ahaa iyo dad meel ku wada nool oo ayna ka dhaxayn wax kalgacayl, is-weheshi iyo kalsooni ahi, meelnaba kama soo galaan wada-noolaanshaha Islaamka.

Isku xidhnaanshahaasi ka dib waxaa inoo imanaya wareegga cilaaqaadka ballaadhan ee wada koobaysa bulshada Islaamka oo dil. Wuxaan ku yara tusaynaa tiirarka iyo saldhigiyada uu Islaamku ku qotominayo nolosheenna ijtimaaciga ah ee wareeggaasi ballaadhan.

1. Isku garcaarsada samaha iyo alle cabsiga hana isku gargaarina denbiga iyo colaadda.

Suurat Al-Maa'ida – 10

2. Waxaad tiihin ummaddii ugu khayrka badnayd ee dadka loo soo saaray ee wanaagga is-faraysa, xumahana isku diidaysa.

Suurat Al-Cimraan – 10

3. Iska jira malaha. Waayo maaluhu waa warka ugu beenbadan. Ha basaasina, hana is-xaasidina, hana isku cadhoonina, hana is-colaadinina. Ee noqda addoomo Ilaahay oo walaalo ah. (Xadiis)

4. Qofka wax u jeclaada Ilaahay dartii, Ilaahay dartiina wax u bixiya. Ilaahay dartiina wax ugu joogsada. Waxaa u buuxsamay imaankii.

(Xadiis)

5. Ka la socda qof daallin ah si uu u xojiyo isagoo og inuu yahay daallin, wuu ka baxay islaamkii.

(Xadiis)

6. Ka ugu hiiliya reerkiisa wax aan xaq ahayn wuxuu la mid yahay sidii awr ku dhacaya ceel oo uu dabadiisa ku dhegganyahay.

(Xadiis)

7. Midkiinna rumayn maayo ilaa uu walaalkii la jeclaado waxa uu naftiisa la jecelyahay.

(Xadiis)

IV

HABKA DHAQAALAH

Islaamku wuxuu sameeyey xuduud. Wuxuuna u yeelay tiirar si ay arrimaha banii'aadminimada ee dhaqaaluhu ugu taagnaadaan saldhigyo ku qotoma xaq, run caddaalad iyo ammaano. Wuxuuna gooyay in uu ku socdo nidaamku oo ay hantidada wareegeedu ku ekaato xuduudaasi la dejiyay oo aanu marnaba dhinacna u dhaafin. Laakiin qaabka loo horemarinayo hantida iyo Siyaalahay ay u wareegayso ee laysku dhaafsanayo, wax tixgelin ah haba yareetee Islaamku muu siinin, ee wuxuu faraha uga qaaday inay iska socoto oo ay hadba yeelato xilligaasi la joogo. Waayo waa mid hadba la socota horumarkaasi maalinba si xaaladda iyo bii'adda dadku, iyo wixii la xidhiidha ee ah baahida marxaladaha kala geddisan ee nolosha. Wuxuu Islaamku rabaa uun in aan marnaba laga tallaabsan tiirkasaasi xataa haddii ay si kasta isku beddelaan arrimaha dadka ee dhaqaaluhu oo ay hadba yeeshaan wejiyo kala duwan. Waxaa waajib ah in la ilaaliyo lana ixtiraamo inta la qaadayo tubaha kala geddisan ee dhaqaalaha ee ay la imanayaan

dhigaalada iyo wejiyada kala duwan ee xilli kasta.

Sida uu Islaamku u arkayo, Ilaahay wuxuu u abuuray dhammaan waxa arlada jooga nooca aadami-ga uun. Sidaasi ayuu qof kastaa xaq u leeyahay inuu ku dedaalo helitaanka risiqiisa oo uu faa'iidiisa ka dhex gurto nicmadaasi Ilaahay ugu goglay arlada. Xuquuqdaasina waxay dadka aadamiga ahi ugu simanyihiin sida ilkaha shanlada oo kale. Qofna lagama xaaraantimayo in uu ku raaxaysto xaqaasi fidriga ah. Qofna, qof loogama sed kordhinayo. Shariicadda Islaamka uma banaana in dadka qaarkii ama dabaqada gaar ah layska hortaago xuquuqda qaarkeed, ee ay dadka intiisii kale yeelanayaan. Taasi oo ay la mid tahay xirfadaha iyo shaqooyin oo idil. Sidoo kale ma bannaana in la sameeyo kala sooc ka dhigaya dabaqadaha iyo reeraha qaarkood qaar ay ka oodanyihiin ay ku heli lahaayeen waxa ay dadka kale haystaan. Dhammaan dadku way u siman yihiin sidii ay uga heli lahaayeen nasiibkooda waxa uu Ilaahay iyo jidadka ay risiqooda ku soo saarayaan. Waxaa markaasi waajib ah in qof kasta loo siiyo fursad uu iskugu dayo qof kasta oo banii'aadmi iyo kartidiisa.

Taasi oo loo bannaynayo dhammaantood inay ka faa'iidaystaan intii ay kari karaan. Biyaha webiyada

HABKA NOLOSHYA ISLAAMKA

Ilaaha, Xaabada kaymaha dhirta ka baxday dhul aad
 cidna lahayn, cawska iyo midhaha kala duwan &
 dhulka ka baxa, Biyaha, Hawada, Dugaagga Miyiga,
 Macdanta guud ee arlada korkeed ah iyo wixii kak
 ee caynkaasi oo kale, looma oggola in layska yeesho,
 ama laga cunaqabateeyo dadka, ama albaabkeeda
 laga xidho dadka, oo laga dhigo in ayna ka faa'iidaysan
 karin iyagoo wax ka bixiya mooyaane. Waxaa intaasi
 sii dheer in kuwa doonaya in ay ka qaataan tiro faraba-
 dan alaabadaasi iyagoo ganacsi ahaan uga jeeda waxaa
 u bannaan Dawladda in ay dul saarto Cashuur.
 Laakiin waxaasi uu Ilaahay ku abuuray arlada ee dan
 u ah maslaxadda guud ee caddilo. Qofka lehna waxaa
 la gudboon laba arrin midkood: In uu naf-ahaantiisa
 uga faa'iidaysto ama inuu u daayo in dadka kale ka
 faa'iidaystaan. Wuxuuna qaunuunka Islaamkuna qa-
 sab ka-dhigayaa isagoo taasi ku qotoma in aanu
 qofna cadili karin dhulkiisa in ka badan saddex
 sannadood. Haddii aanu se intaasi ka dhisin wax ama
 aanu beerin ama aanu hawlba ka qaban, wuxuu
 dhul dad-kadhixeyaa saddex sano ka dib
 kana faa'iidaysto qof kale aan laga soo dacweyn
 karin Maxkamadda. Waxay Dawladda Islaamku u
 haysataa ikhtiyaar buuxa mararka sidaasi oo kale
 ah in ay dhulkaasi u qayddo qof allale qofkii ay doonto,

HABKA DHAQAALAH

oon ahayn kii hore u lahaa.

Qof kasta oo u yeesha walax sida sharciga ah,
 shaki kuma jiro in xuquuqdaasi ay yeelanayso tixgelin
 iyo Ilaalin. Bal kaba soo qaad in uu qof yeeshay Gobol
 dhul ah oon beernayn, oo cidina hore u lahayn. Taasi
 oo uu faa'iido ka dhaliyo. Cidina awood uma laha
 inay ka qaaddo. Waayo sidaasi ayey ku wada yimaa-
 deen waxa la leeyahay oo idili. Marnaba ma bannaana
 in ay arlada Ilaahay ka ooganto wax lagu magacaabo
 masaaliixda guud. Kaasi oo ah hab lagu tirtirayo
 xuquuqda ay dejisay shariicada Islaamku. Sida ay u
 keenayso dhibaato ka gudubka xuduudda ay shariicad-
 da Islaamku u dejisay xuquuqda fardiga ee lahaanshaha
 ayey sidaasi oo kalena dhibaato la imanyasaa in
 xuduudaasi lagu sii kordhiyo wax aan u degsanayn.
 Waxaana Dawladda ku waajib ah inay tixgeliso
 xuquuqda afraadda ee sharciga ah. Waana in ay ku
 ilaalso waxay ku waajibisay shariicadu ee ah xuquuq
 ahaaneed.

Ilaahay wuxuu abuuray khalqiga kamanuu dhigin
 qaar u wada siman niemada iyo hawlaha u dhexeeyaa.
 Qaarba qaar ayuu ka kormariyey iyadoo ay ku jirto
 xikmaddiisu iyo mashii'adiisu. Kala duwanaantaasina
 waxay ka muuqataa wanaagooda, quruxdooda, cod-
 karnimadooda, xooggooga jidhka, kartidooda caqli-

yeed iyo wixii la mid ah ee ay ku dhasheen. Waana sidoo kale arrinka risiquna. Fidrada uu Ilaahay u abuuray dadka ayaa dabiicad ahaanteed u wadata in kala geddisanaantaasi risiqa ahi jirto sidii loogu kala geddisanyahayba hibooyinka kale. Sidaasi ayuu sharci kasta oo lagu maamulo sidii loo dhalin lahaa sinnaan laga simanyahay dhaqaaluhu uu u arkaa Islaamku mid baadil ku qotoma. Waayo Islaamku muu odhan Sinnaanta risiqa laf-ahaantiisa, ee wuxuu yidhi Sinnaanta fursadda iyo daba-roorka helidda kasabka iyo soo qabashada risiqa.

Wuxuuna taasi uga jeedaa Islaamku in aanay bulshada aadamiga hor oolin horjoogsiyo ah qaar qaantuun ama dhaqan oo dadka iskaga gudbaya sidii uu ku muujin lahaa kartidiisa iyo karaankiisa wax soo saar ee ah waxa uu Ilaahay ku mannaystay ee ah xoog iyo hibo. Wuxuu kaloo doonayaa inuu dabargoola dhaxlayo oo uu ilaalinayo qaantuunku. Labadaasi jidba waxay u bedelayaan kala duwanaantaasi fidriga ah kala sooca kale oo qasab ah iyo kala duwanaan aan fidri ahayn. Sidaasi ayuu Islaamku u diidayaa oo uu doonayaa inuu si buuxda u tirtiro. Wuxuuna u samaynayaa habka bulshada ee dhaqaalaha mid ku taagan hab fidri ah oo ay u furantahay irridaha shaqada

iyodedaalku qofkasta oo ka mid ah afraadda bulshada. Kuwa doonaya inay addoomada Ilaahay ka simaan xataa qaabka shaqada iyo natijjooyinkeeda si qasab ah oo sandulle ah, si buuxda ayuu u diidanyahay Islaamku. Waayo waxay doonayaan inay u beddelaan kala duwanaan fidri ah, sinnaansho aan fidri ahan. Habka ugu dhow fidraduna waa ka loo daynayo qof kasta oo dadka ka mid ah inuu iskii u raadsado sida uu doonayo inuu u shaqaysto oo uu ka doonto meesha uu Ilaahay ugu diyaariyey iyo sida uu Ilaahay u abuuray. Bal kaba soo qaad kii uu u sahlo qadarku inuu hantiyo baabuur, wuxuu xaq u leeyahay inuu ku socdo. Kii aan haysan wax aan labadiisa lugood ahayn waa inuu ku socdaa lugihiiisa. Kii naafso ka ah lugihiiisa wuxuu ku socon naafonimadiisa. Sidaasi ayaanu qaantuunka bulshadu ugu kafaalo qaadayn in uu kaasi baabuurka lehi weligii ku socdo baabur. Kaasi naafada ahna aanu uga horjoogsanayn inuu mar uun helo baabuur. Sidoo kale ma oggola qaantuunka bulshadu inuu dhammaan kii gaadhiga lahaa, iyo kii naafada ahayn ayxaalad keliya ku wada sugnaadaan ilaa weligeed oo ay sidaasi cidhiidhi isku wada geliyaan. Taasi naafso ku socosha ka soo bilaabay inuu yeelan karo baabuur haddii uu taasi ku awodo dedaalkiisa iyo

KARTIDIISA, TIIYOO ISLA-MAR-AHAANTAASI AAN JOOGTO LOOG
DHIGAYN KII BAABUURKA LAHAA EE UU WAAYI KARO HADDI
UU KARI WAAYO INUU HAYSTO BAABUURKA OO UU LUGTIISA
MAALO.

Tiiyoo ay taasi jirto, ayaana Islaamku ku daynayn
uun in uu tartanka dhaqaalaha ee bulshada dhexdeedu
uu noqdo uun mid caddaalad ku qotomu. Wuxuu
intaasi ku sii darayaa inay dadka tartamayaan isla-mar-
maysanaya oo is-gargaarsanaya, ee aanay noqon qaar
qallafsan oo xidh-xidhan; Taasoo aanu qofna-qofka
xiga garabsanayn. Wuxuu isla-mar-ahaantaas doona-
isagoo u cuskanaya tusaalooyinkiis akhlaaqueed, fikrad
is-gargaarsiga iyo is-kaalmaysiga ilaa uu qof kasta oo
muuqda oo hore u maraa uu u noqdo mid u garab ah
walaalkiisa dib u dhacay. Marka aynu dhinac kale ka
ka madhnaan saldhig sugar oo kafaala-qaadaya
gargaarka kuwa tabarta yar een haysan jid ay wax ku
helaan. Taasi oo qof kasta oo tartankii ka heli waayey
nasiib uu nasiibkiisa ka helayo goobtaasi. Kuwa
Gaboobay ee ka fadhiista sii wadidda halgankani
in halkaasi gacan laga siiyo. Kii u baahan gargaar
iyo gacan uu ugu soo baxo goobta halganka iyo dedaal-

kana in uu halkaasi ka helo gargaar iyo gacanba.
taa shariicadda Islaam

Sidaasi awgeed ayey u qortay shariicadda Islaamka qortay oo ay dejisay qaanuunka ah in sannad kasta laga qaado 2.5% hantida dalka ee kaydsan oo idil. Sidoo kalena is-ugeynta hantida ganacsigana waxaa laga qaadayaa sako go'an. Wuxaan laga qaadaya 10% ama 5% dhammaan wixii midho iyo xubuub waajibaysay 20% wixii laga helo macdanta qaarkood. In in-go'an laga qaadna wixii xoolo ah iyagoo u kala duwan hadba sida ay tiradoodu u kala geddisanyihiin. Waxay kaloo waajibaysay shariicaddu in laysla-meel dhigo dhammaan wixii jidkaasi lagu helayo ee ah maal lagu daryeelayo fuqarada, masaakiinta, agoomaha, iyo dadka baahan. Kaasina waa badbaado aan laga helayn bulshada Islaamka gudaheeda qof ay ka maqanthay nolosha lagama maarmaanka u ahi. Sidoo qasabto inuu dhididkiisa oo idil ku bixiyo, oo uu hadana qaato wax allaale wixii ay soo hordhigaan malqabeenka iyo ragga warshadaha lehi ee ah shuruud-da shaqada ee fooshxun. Taasina ay ku qasbayso cabinda uu ka qabo in uu meelahaasi gaajo ugu bakh-tiyo. Marnaba lama oggolaanayo in tabarta caafimaadiyo. Ka ee qofku hoos uga dhacdo heer u kaga qayb gel-karo tartanka dhaqaalaha.

Qofkii wax ka hela deeqda Ilaahey ee hagaajiya kana dhiga mid ku habboon ka faa'iidaysi isagoo ku bixinaya dedaalkiisa iyo tabartiisa, waxay noqonaysa mid uu iska leeyahay. Wuxaana taasi ka mid ah dhul engegnaa oo la beeray oon cidina hore u lahayn. Haddii uu qof ka shaqaysto, weji suubbanna u yeelo oo uu uga faa'iidaysto weji faa'iido leh oo wax dhalinaya, ma habboonna in loo diido oo gacantiisa laga saaro. Waayo sidaasi ayuunbay ku bilaabantay dhammaan xuquuqda wax lagu leeyahay ee arlada joogta. Sida uu Islaamku u arkayo markii ugu horreysay ee uu banii'aadmigu arlada korkeeda degay, waxa dhulka yaalla oo idili si guud ahaaneed ayey ugu wada bananeeyeen dhammaan dadka oo idil oon qofna qof ka xigin. Qofkii markaasi ka shaqaysta ee ka dhiga mid faa'iido leh, wuxuu noqonaya kii iska lahaa. Taasi oo ah in uu xaq u yeeshay in uu iskii u isticmaalo. Waa kaasi aasaaska fidriga ah ee uu ku qotomo dhismaha dhammaan amuuraha dhaqaalaha ee bani'iadmigu. Sidaasi awgeed waxa caqli-gal ah in uu saldhiggaasi noqdo mid sugar oo la maamuuso.

Wuxuu Islaamku doonaya in uu ku qotomiyoo fardiga iyo bulshada miisaan qumman. Kuna kulmiyo aasaas siman oo dhammaystiran. Taasi oo xuquuqda ferdigu ay ahaanayso mid aan dhib u geysanayn

bulshada, ee ay weliba ahaanayso mid Dani ugu jirto. Arigtidhiisa kuma jirto hab Siyaasadeed iyo mid dhaqaale oo u liqaya oo u liqaya xuquuqda ferdiga xuquuqda bulshada awgeed. Ugamana horjoogsanayo xorimada gaar-ahaaneed wax ay qasab tahay inuu ku buuxiyo hibooyinkiisa fidriga ah iyo astaamihiiisa ferdiga ah.

Arrinta ay dhalinayso wax kasta oo ay Dawladdu la wareegto waa iyadoo la dabargoynayo fardigii. Sidaasi ayey mararka ay taasi dhacdo ayey jiritaanka iyo horumarinta shakhsiyaddiisu adkaataa. Sidaa uu ferdigu ugu baahanyahay xornimo Siyaasadeed iyo dhaqaale. Taasi oo niyaddiisa kicinaysa. Mar haddii aynaan doonayn in aan dabargoynno banii'aadmiga, waxaa qasab ah in ay bulshadeennu yeelato fursad u qof walba oo addoomada Ilaahey ka mid ahi si xorni ah u shaqaysto. Kuna dedaalo inuu hore u mariyo kartidiisa maskaxeed iyo ta akhlaaqeedba hadba sidii uu doono. Wuxaana dhab ah in risiqa rasmiga ah ee xadidani, ee ay dad kale furihiisa kuu hayaan, inuu yahay mid aanay naftu weligeedna jeclaysanayn. Xataa haddii uu badanyahay. Waayo dibudhaca ah mid maskaxeed mid akhlaaqeed iyo ruuxeed ayaan marnaba raalli ku noqonayn calool yar oo la dhergiyey

iyo raaxo yar oo la helay. Sidaasi ayuu Islaamku u necebyahay habka caynkaasi ah. Sidoo kale II roon kuma eego hab bulsheedkaasi xadhigga u sii daynaya afraadda bulshada dhinaca ijtimaaaciga iyo dhinaca dhaqaalaha. Taasi oo uu u daynayo inay wixii ay doonaanba sameeyaan. Kolbana yeelaan sidii ay hawadooda la noqoto. Ilaa ay dhib iyo xumaanto u keenaan bulshada oo ay danaheedii baabiiyaan. Jidkaasi laba ka dhxeeyaha ah ee uu Islaamku doortay, wuxuu ugu horreyntii ferdiga ku xidhayaa xuduud iyo takaaliif go'an oo lagu ilaalinayo danaha bulshada. Markaasi ka dib ayuu faraha ka qaadayaa arrimihii kala ee ferdiga si uu u maamusho sidii uu doonto isagoo ku eg xuduuddaasi. Halkani ugama jeedo in aan ku faah-faahiyo xuduudaasi iyo takaaliiftaasi, ee waxaan idiinka yara taataabanayaa uun meelaha muhiimka ah qaarkood, anigoo soo koobaya.

Bal aan ku horreynno arrinta kasbidda risiqa. Wuxuu Islaamku saaray muhimmo weyn qaababka lagu kasbado risiqa. Wuxuuna u kala saaray xalaal iyo xaaraan. Taasi oon laga helayn qaunuun keliya oo qaunuunada addunka ka mid ah. Wuxuu xaaraantimaynayaa hawl kasta oo uu qofku ku dhibayo dadka kale. Ama mid u keenaya dibaato akhlaaqeed iyo mid bulshadeed, bulshada gebi-ahaanteed. Waxay

shariicadda Islaamku xaaraantimaysay khamriga iyo ganacsiga dhammaan wixii lagu sakhraamo oo idil, dhillaysiga, shaqada ciyaaraha, heesaha, qamaarka, bakhtiyaa nasiibka, ribada, khiyaamada u hoosgelinta, jidadka ganacsiga ee faa'iido dhab ah oo la hubo u leh uun dhinac keliya oon ta dhinaca kale la qabin, cunaqabataynta iyo wixii kale ee la mid ah ee dhibaato u keenaya bulshada. Haddii aad ka firisid qaunuunka dhaqaalaha Islaamka dhinacaasi, waxaa kuu muuqanaya tusmo dheer oo shaqooyinka lagu tilmaamay ka xaraanta ah. Kuwaasoo badidoodu ay dadka ka dhigayaan maalqabeenka miliyaneerada dalalka hantigoosadka ah. Islaamkuna wuxuu dhammaan jidatigoo sadka ah. Hantida lagu helo jidat bannaan wuxuu Islaamku ugu tirinayaa xuquuq la leeyahay. Taasi laf-ahaanteed oo ku eg wareeg xadidan oo xadhko gaar ahi ku xidhanyihiin Waxaa halkaasi ka cad in qofka laga doonayo in hantidii uu qofku ku helay jid xalaal ah in uu ku bixiyo si xalaal ah oo loo oggolyahay. Si

Hantida lagu helo jidat bannaan wuxuu Islaamku ugu tirinayaa xuquuq la leeyahay. Taasi laf-ahaanteed oo ku eg wareeg xadidan oo xadhko gaar ahi ku xidhanyihiin Waxaa halkaasi ka cad in qofka laga doonayo in hantidii uu qofku ku helay jid xalaal ah in uu ku bixiyo si xalaal ah oo loo oggolyahay. Si

HABKA NOLOSHA ISLAAMKA

uu ugu noolaado nolol fiican. Taasi onay u bannaanayn inuu ku bixiyo jidad aan fiicnayn oo ah ku faanfaan, raaxo dhaaf ilaa uu dadka la mid ka ah tuso is-kasar, raysiin oo ay ku arkaan isha ay ku eegayaan kuwa raalli ah loo bixinayo maalka oo uu qaunuunka Islaamku u xaaraantimeeyey si cad iyo aragtiyo kale, oo isagoon si cad u xaaraantimayn uu u daayey Dawladda Islaamka inay iyadu doorato sidii ay gacanta bixinayo oo ay uga hor-joogsan-lahayd. Qofku hantida u soo harta ka dib markii uu ka bixiyey masaariiftiisii uu ku noolaa, isaga ayaa khiyaar u leh in uu urursado oo uu kaydsado iyo uu u yeelo weji ganaci si uu u kordhiyo. Laakiin hadana wuxuu Islaamku u yeelay xuduud labada goorba. Haddii uu doono urursi, waxaa la gudboon in uu sannad kasta ka bixiyo sakada wixii dhaafsiisan hungurigiisa. Haddii uu doono in xalaal ah iyo ganacsiga la oggolyahay. Ganacsigaasina ama qofka laf-ahaantiisa ayaa ku kacaya ama wuxuu kula shuraakoobayaa faa'iidada iyo khasaarahaba qof kale. Kaasi oo hantida iyo alaabtaba loogu dhiibayo jid shuraako ah. Ha ahaato lacag ama dhul am qalab. Haddii uu qofku isagoo xuduudaasi ku eg muutto ka dib uu yeesho hanti badan, waxba Islaamku

HABKA DHAQAALAH

kama qabo, ee waaba mid uu Ilaahay ku manaystay addoomadiisa. Laakiin hadana tiiyoo ay intaasi oo idili jiraan ayuu hadana Islaamku kula shuruutamayaan laba qodob Ka hore oo ah in uu sannad kasta ka bixiyo sakada uu Ilaahay kaga waajibiyey hantidiisa. Ta labaad oo ah in kuwa uu la shuraakoobayo ama uga shaqaynaya ganacsiga, Warshadaha iyo beeraha in uu kula dhaqmo si suubban oo uu hagaajiyo la dhaqankooda. Haddii aanu si fiican oo caddaalad ahna kula dhaqmin, Dawladda ayaa ka goynaysa.

Midda kale, hantidii lagu ururiyey iyadoo ku eg xuduudaasi go'an, Islaamku kama raalli noqonayo in ay iska kaydsanaato muddo badan, ee qaunuunka dhaxaltoooyada ayaa ku qaybinaya oo ku firdhinaya fac kasta. Taasina waa mid uu qaunuunka Islaamku kaga duwanyahay dhammaan qaunuunada kale oo kaga duwanyahay dhammaan qaunuunada kale oo idil. Qaunuunada kale oo idili waxay ku daayaan hantidii la dhaxlay inay sideedii ahaato oo ay sidii isku sii dul buuxiso. Sidoodii si ka duwan ayuu Islaamkuna keenay. Taasi oo hantidii uu qofku urursaday intii uu noolaa loo qaybinayo dadkii uu ka tegay ee qaraabada u dhow ahaa isla marka uu geeriyoodaba. Haddii aanu qaraabo ku dhow lahaynna waxaa dhaxlayaa tolka ugu dhow iyadoo loo eegayo hadba nasabka iyo dhiigga. Haddii aanu intaasi oo idilba lahaynna,

waxaa hantidii lagu darayaa kaydka Islaamka. Taasi oo ka dhaxaysa dhammaan bulshada oo idil. Sidaasi ayaanu qaanuunkani dhaxaltooyadu u oggolayn in yar oo hantida kaydsan ahi ama hab ka mid ah hantigoosadka ahi si joogto ah ugu sugnaado arlada. Wuxaana dhab ah in uu tirtirayo dhammaan fasaadka ka dhalanaya kaydinta hantida iyadoo weliba ku eg xuduudaasi aynu kor ku soo sheegnay.

Ducadanada ugu dambaysaana waa Ilaahebaa Mahadeh.

* * *

V

HABKA RUUXIGA

Waa maxay habka Islaamka ee ka dhexeyya addoonka iyo Rabbigiisa? Waana maxay cilaqaadka ka dhexeyya isaga iyo hababka kale ee nolosha adduunyada? Taasi waa arrin ay qasab tahay fahamkeeda iyo garashadeedu. Si aan aqoon buuxda uga helo faraqiga u dhexeyya aragtida cilaqaadka addoonka iyo Rabbigiisa, iyo aragtiyaha Diimaha iyo falsafadaha kale. Wuxaana jirta haddii aanu qofku arkayn farqigaasi oo aanu arrintani baadhin, inbadan ayey ku soo dhacaysaa isagoo u jeeda iyo isagoon u jeedinba, aragtiyo badan oo inta badan ku dheggan waxaa maanta lagu maga-caabo arrimaha ruuxaaniga ah. Wuxaana qofkii ku adkaanaya in uu ogaado waxa uu yahay nidaamkaa ruuxaaniga ah een la garanayn. Kaasi oo ku eg wareega ruuxa iyo wareega maadada jidhkaba, soo farageli-naya amuuraha doonayana inuu gacantaba ku dhigo.

Fikradda weli looga haysto goobaha falsafadaha iyo Diimahu waa in «ruuxa» iyo «jidhku» ay iska soo horjeedaan oyna weligood kulmayn. Kaasina gebi ayuu taaganyahay ka kalena gebiga kale. Wuxa

uu kani rabo kaasi ma rabo. Sidaasi ayeyna marnaba u suurtogelayn in ay ku wada barbaaraan iyagoo wada socda. Jidhka iyo Caalamkan maadiga ahi waa xabsigii ruuxa. U hanqal-taagga adduunyada, dhex-silsilado xidhaya ruuxa aadamiga. Waana sidoo kale adduunyada, jidadka kasabiga iyo shaqada adduunyadu waa horjoogsiyo xannibaya ruuxa oo u diidan inay korto oo ay hore u socoto.

Waxaa qasab noqday in ay fikraddaasi keento kaladurug jidadka ruuxaaniga iyo maadadu. Wuxaana kala soocmay qaababkoodii iyo hababkoodii. Kuwadabagala maadada ee isku hawliya amuuraha adduunayey u dhex muquurteen addoonsigii maadad si buuxda. Waxayna ka go'aan bulshooyinkoodii, shadii kale ee nolosha adduunyadu ruuxaaninimadii. Waxayna ka dheeraadeen tusaalooyinkeedii, ilaa ay arladii ka buuxsantay colaad iyo dulmi.

Kuwii dabagalay ruuxinimadiina, ee xaggeeda u jeedsadyn, waxay raaceen si ay arwaaxdooda sare ugu qaadaan, jidad iyo habab ka dhigaya qaar ka go'ay amuurihii diiniga ahaa. Waayo aragtidooda marka la raaco, waxaan suurtogal ahayn in ruuxu

hore u maro, iyadoo uu marayo jid nolosha adduunyada ka mid ah, oo la xidhiidha arrimaheeda kala duwan. Waxayna u arkayn in ay qasab tahay si ruuxa sare loogu qaado oo uu u koro in la hilmaamo amuuraha jidhka oo la yaraysto daryeeliddiisa. Sidaasi awgeed ayaad aragtaa in iskood u samaysteen hawlo adag oo dhibaya jidhka iyo nafta aadamiga iyo waxay doonayso sidiyyoo uu yahay cad aan naf iyo dareen toona lahayn. Waxayna u arkeen in buuraha hoostooda, lamadegaanada, godadka iyo kaymuu ay yihiin goobaha ugu habboon barbaarinta ruuxa. Marakaasi ayey galeen burihi iyo godadkii oo ay noqdeen qaar ka firdhanaya reer magaalnimada. Waxayna dooneen in naftoodu Ilaahey u go'do. Waayo si ay ruuxooda sare ugu qaadaan waxaa qasab ku noqday inay ka go'aan wixii la xidhiidha adduunyada iyo Caalamka maadiga ah oo idil.

Waxay kala yeesheen laba aragtiyood oo iska soo horjeeda. Aragtida dhinaca adduunyada waxaa laga qofkii noqday mid ku raaxaysanaya dhadhanka maadiga ah iyo nicmooyinka muuqda ee la taabanayo ee dhalaalaya. Waxayna himiladiisii oo idili noqotay in uu isku bedelo qofku shinbir qurxan, ama kalluun fican, ama faras duulaya, ama yej laayaan ah. Kaasi

waa dhinac. Dhinaca kalena wuxuu micnihii dhammaystirnida ruuxu noqotay in uu qofku hantiyo awoodo la yaab leh oo ka baxsan wareegga fidrada aadamiga oo ay sare marto. Waxayna himiladiisii noqotay in uu dadku isku bedelo qalab la dhegaysto oo ka warramay wax fog, qalab waxa ugu yar arkaya ama mid taabashadiisa iyo eraydiisu ay wax kasta daaweyneyaan.

Laakiin sida uu Islaamku u arkayo, arrintani, waa mid ka geddisan dhammaan sida ay u arkayaan hababka Diiniga ah iyo falsafadaha kale ee Caalamka ka taagan. Wuxuu leeyahay waxaa ruuxa aadamiga Ilaahay ka dhigay khaliifadii Ilaahay ee arlada. Wuxuuna siiyey xuquuq badan oo uu guto waajibaadkaas. Wuxuuna ugu deeqay si uu waajibkaasi u guto jidh nooca ugu fiican ah oo ugu qumman. Wuxaana dhab ah in ruuxa loo siiyey jidhkani oo keliya si loogu isticmaalo wixii eebbe ku mannaystay ee hawl-gelin, iyo si ay ugu gudo wixii waajib ah ee ka saaran. Sidaasi ayaanu jidhku u ahayn xabsigii ruuxa, ee ruuxani korriimo iyo horukac, way ugu suurtogelaysaa xaqijintiisu iyadoo la muujiyo hibooyinkiisa iyo u diyaarsanaanta fidriga ah, tiiyoo la isticmaalayo qalabka Warshadani iyo awoodiisa. Taasina markaasi

maaha in nafta la dhibayo oo la cadaabayo ee waxaa weeye in ay tahay goobtii shaqada iyo muujinta hawsha halganka iyo kifaaxa. Taasi oo Ilaahay u soo diray ruuxa aadamiga sidii ay waajibkeedaasi ugu kici lahayd. Sidaasi loo siiyey in ay isticmaasho walax badan oo adduunka taalla. Sidoo kale waxaa kala abuuray inbadan oo banii'aadmi ah si ay dhammaantood ugu kacaan waajibaadka khilaafaddani oo ay dhibaheeda degto u saaraan. Baahida dabiiciga ah ee banii'aadmigii ayaa dhaliyey noocyoo kala geddisan oo ah ilbaxnimo ijtimaci dhaqaale iyo Siyaasad. Maadaama ay koruqaadidii ruuxiga iyo horumarkii macnawiga ahaa uu ku socon karaan adduunyadani maaha in uu qofku dhinacna sare u qaado dhinacii kalena uu ka tago, ee waxaa la gudboon in uu kartidiisa iyo hibadiisa fidriga ah ku muujiyo kaga shaqaysiin iyo tiiyoo la hawlgeleyo in adduunyadani tahay goob lagu imtixaanayo qofka oo lagu tijaabinayo, yihiin su'aal ka mid ah qodobada noloshu iyo in qodob kasta oo ka mid ah qodobada noloshu yihiin su'aal ka mid ah imtixaankaasi. Guriga, goobta, suuqa, xafiska, warshadda, dugsiga, maxkamadda, saldhigga Boliska, xerada, golaha Baarlamanka, shirka nabadgelyada, goobta dagaalka iyo wixii la mid ah oo dhammi waa su'aalo kala geddisan oo lagu imtixaanayo addoonka fanan kala geddisan iyo Cilmiyo kala gaar ah. Bal markaasi muxuu ku dambaynayaa

haddii aanu xil iska saarin su'aalahaasi ama uu badi-dooda iskaga tago isagoon ka jawaabin? Miyaanu mid darajadiisu ebir tahay noqonayn. Gaadhista guusha iyo korkacu ma suurtogelayo ilaa uu qofku xil iska saaro imtixaankaasi oo uu u diyaagaroobo sidii uu ugu jawaabi lahaa su'aalaha kale gedisan ee imtixaanka ee la soo hordhigayo.

Sidoo kalena ma oggolo Islaamku khalwe u go'a. Wuxuuna u diidayaa si cad. Waa ma arkayo qaab kor loogu qaado ruuxa oo ka baxasan nolosha caadiga ah, ee wuxuu u arkaa in nolosha caadiga ah gudaheeda kor loogu qaadayo. Mana aha goobta kor u qaadidda ruuxu, kobcinteeda, hagaajinteeda, ballaadhinteeda, badhaadhaheeda iyo liibaanteeduba agagaarka hay-adda ijtimaaciga ah, ee wuxuu u arkayaa ha'adda ijtimaaciga ah laf-ahaanteed. Waxaa loo baahanyahay in aan eegno oon indhaha u kala furno waxa uu Islaamku inoo bandhigayo ee lagu qiyasayo koruqaadidaa ruuxa iyo burburkeeda. Taasi waa su'aal ay jawaabteedu ku jirto aragtidi khaliifnimada ee aynu horey usoo arladani, wuxuu Ilaahay hortiisa ka masu'ul yahay sheegnay. Dadku isagoo ah wakiilkii Ilaahay ee wixii uu qabto iyo uu qabsado inta uu noolyahay.

Hawshiisa adduunyaduna waa in uu isticmaalo wixii uu Ilaahay ku mannaystay ee ah xuquuq, awood

iyo qaabab waafaqsan raalli-ahaanshaha Ilaahay iyo hanuunkiisa iyo masshii'adiisa. Waana in uu u isticmaalo dhammaan hibooyinka Ilaahay siiyey, tabartiisa iyo kartidiisa loogu deeqay intii uu kari karo ee suurtagal u ah. Isagoo doonaya wejiga Ilaahay, gaadho raalli-ahaanshihiisa, una yeelo xidhiidhada kala geddisan ee isku xidhaya dadka kale ee banii'admiga ah, jijo iyo yool ka raalli yahay Ilaahii abuuray ee iska lehi. Hadalkuna wuxuu ku soo koobanyahay waa in uu dedaalkiisa oo idil ku bixiyo sidii uu u hagaajin lahaa arlada una toosin lahaa habka nolosha dadka ku nool ilaa heer uu Ilaahay doonayo oo ah inuu arko arladiisii oo lagu xusayo, kana buuxda wixii uu rabay ee wanaagga ahaa. Mar allaale marka uu kordhiyo gudashada hawshaasi, dareemo hoggaansanaanta oo uu garto waajibka, adeeco Ilaahay u hoggaansanaado amaradiisii doono raalli-ahaanshihiisa, waxaa u kordhaya u dhowaanshaha Ilaahay iyo u dhowaanta raxmaddiisa guud. U dhowaanshahaasi Ilaahay weeyaan kor u qaadidda ruuxa sida uu u arkayo Islaamku. Mar allaale marka uu qofku caajiso, iska-fadhiyo, sahashado hawsha iyo dedaalka, garanwaayo hoggaansanaanta, ee uu kordhsado kibir, is-laweynaan ka fogaaanshaha Ilaahay. Iyo qooq, waxaa u kordhaya ka fogaaanshaha Ilaahay. Ka fogaaanshahaasi Ilaahayna waa ka baabiinaya ruuxa sida uu u arkayo Islaamku.

Waxaa sharaxaasi inooga cad in u guntashada hawsha iyo dedaalka ee qofka reero diineed ah iyo reero adduunya ahi marka laga eego dhinaca Islaamka aanay ku kala geddisnayn asal ahaan, ee ay weliba ku wadaagayaan shaqada goob keliya. Weliba sida runta ah qofkaasi Diiniga ahi wuxuu waajibkiisa uga gudanayaa hawshaasi si uu xil iska saarayo oo ugu firsanayo si aanu qofkaasi reer adduunyo ahi aanu weligiina gaadhayn. Wuxuu ugu guntanayaa hawlaha ka horyimaadda ee ah min hawlaha guriga ilaa maamul-ka Dawladda Caalamiga ah sida uu ugu guntanayo ninka reero adduunyo ahi. Weliba baro ayuu sii dheeraysiinayaa. Halka ay ku kala geddisnaanayaanna waa kala duwanaanta, xidhiidhka ay la leeyihin Rabbigooda iyo nooca ay kala yihiin. Waayo kani wuxuu qabanyaaa hawsha isagoo dareensan in uu Ilaahay hortiisa uga masu'ul yahay. Taasi oo uu hawsha oo idil u qabanayo isagoo raadinaya raalli-ahaanshaha Ilaahay oo keliya. Laakiin keeri waxaa had-iyo-jeeraale u muuqda naf-tiisa uun. Taasi oo hawlihiisa aanu cidna uga masu'ul ahayn. Hawl kasta wuxuu u qabanayaa sidii ay kolba la noqoto shahawaadkiisa iyo doonistiisa nafsiga ah isagoon dan ka kala lahayn wixii Rabbigiisii faray iyo wixii uu u diiday kala geddisnaanta xidhiidhka ay la leeyihin kii abuuray, weeyaan ta ka dhigtay nolosha kaasi reero diineed ee maadiga ahayd gebi-ahaan

nolol ruuxaani ah oo suubban. Waana ta la tagtay ifkii nolosha ninkaasi reero adduunyo ee ruxaaniga ahayd, una rogtay mugdi aan dhinacna looga bixi karin.

Bal haatanna waxaan rabaa in aan idiin soo bandhigo, idiinna caddeeyo, sida uu Islaamku ugu yeelayo jid kor u qaadidda ruuxa dadka isagoo ku dhex jira nolosha adduunyada ee maadiga ah. Una yeelanayo weji kobcid iyo dhammaystirni – ah. Tallaabada ugu horreysa ee tallaaboooyinka jidkaasi waa iimaanka. Kaasina waa in uu ka daadago qalbiga qofka. Waana in ay maskaxdiisa ka dhaadhacdaa in aanu jirin Ilaah kale, Boqor kale, xaakin kale oon Ilaahay ahayn. Himilada iyo qaayaha keliya ee uu uga jeedo dedaalkiisa iyo halgankiisana waa Ilaahay wejigiisa iyo raalli-ahaanshihiisa uun. Noloshiisuna aanay lahayn qaanuun kale oon ahayn kaasi Ilaahay faray iyo wixii uu diiday. Fikraddaasi mar allaale maska ay ku sii korodho ee ay ku sii qotodheeraato maskaxda qofka, waxaa u kordhaya ifkii caqliyadda Islaamka. Wuxaan u suurtogelaya kor u qaadiddii ruuxiga inuu koro ilaa heerkii ugu sarreeyey.

Marxaladda labaad ee ka mid ah marxaladaha jidkani waa « **daacada** » Taasina waxaa weeye micna-heedu, waa in uu qofku isku qaadayo Madax-ban-naanidiisii iyo xornimadiisii shakhsiga ahayd ee dham-

maan wixii uu hawl ku kacayey. Wuxuuna hawlihiisa oo idil ka dhigayaa adeecidda Ilaaha uu rumaysnyahay in uu yahay Ilaaha keliya. Daacadaasina waa «**Islaam-ka**» marka loo eego eraybixinta Quraanka.

Marxaladda saddexaad ee ka mid ah marxaladaha jidkaasi waa «**Alle-cabsiga**» micnihiisu waa in aanu addoonku la iman hawl ah dhinac kasta oo noloshiisa ka mid ah isagoo si buuxa u huba in Ilaahay hortiisa lagu xisaabi doono caqidooyinkiisa, hadaladiisa, iyo camaladiisa. Waana in uu iska dhaafaa dhammaan wixii uu Ilaahay u diiday, waana in uu u sarejoogsadaa inuu ku kaco dhammaan wixii uu Ilaahay faray. Taasi oo inta uu noolyahay uu kala soocayo xalaasha iyo xaaraanta, saxa iyo qaladka khayrka iyo sharka. Taasi oo uu si buuxda u dareensnyahay isagoo naftiisa ay ka soo go'day. Ta afraad ee ugu sarreysa marxalada ha jidka oo idil waa «**ixsaanka**» Taasina micnaheedu waa in ay kulmaan mashii'adii addoonka iyo mashii'adii Ilaahay. Ilaa uu jeclaanayo uun waxa uu Ilaahay jecelyahay. Kana cadhoonaya uun wixii Ilaahay kaga cadhysiinaya. Kuma koobnaanaya uun in uu naftiisa ka ilaaliyo oo uu ka fogeeyo xumaanaha uu Ilaahay doonayo inuu ka tirtiro arladiisa ee cag uma dhigayo, tabarna kama hagranayo sidii uu xididdada ugu saari lahaa. Kumana koobnaanayo uun in uu noloshiisa ku

qurxiyo wanaagga uu Ilaahay rabo in uu arladiisa buuxiyo, ee wuxuu ku bixinayaa waxa uu leeyahay ee awood ah. Marnabana gacmaha kama laabanayo sidii uu khayrkeeda ugu cammimi lahaa arlada oo idil. Haddii loo qadaray in ay u suurtogasho gaadhi-taanka darajadaasi sarreysaa, wuxuu ku liibaanay ku dhowaanshahaasi Ilaahiga ah. Iksaanku waa yoolka kamadambaysta ah ee uu qofku ku hanqal taagayo in uu kor ugu qaado ruuxiisa.

Waa kaasi hadaba jidka kor u qaadidda ruuxa ee Islaamku. Kumana koobna uun afraadda iyo ash-khaasta ee wuxuu gadhayaa bulshooyinka iyo ummadaha. Waxaa ummad kasta u sahlan inay marxaladaha iimaanka, daacada iyo Alle-Cabsiga oo ay heerka ugu sarreeyana ka gaadho iksaanta sida ferdiga lafahaantiisa oo kale. Sidoo kale waxaa u suurtogal ah Dawlad kasta oo ka mid ah Dawladda in uu noqdo? nidaamkeeda guud mid muumin ah oo Muslin ah, dhadhansatay Alle-Cabsiga oo ilaa heerkii ugu sarreeyey ee iksaanta gaadhay. Waxaana dhab ah in Islaamka aanay u suurtogelayn himiladiisu ilaa ay ummaddu gebi-ahaanteed ku socoto jidkaasi. Kuna hirgasho arlada Ilaahay iyadoo macaansanaysa Alle-Cabsiga iyo iksaanta.

Waxaa haatan innala gudboon in aan firinno

habka barbaarinta ruuxa ee uu Islaamku doortay u dejiyey qorshe, oogeyna tiirarkiisa si ay ugu barbaaraan afraadda iyo bulshadu uguna tababaro noocaasi gaarka ah ee kor u qaadidda ruuxiga ah Wuxuu habkani leeyahay afar tiir.

KA KOOWAAD WAA SAALAADDA Waxay ku cusboonaysiinaysaa maskaxda qofka xasuusta Ilaahey shan jeer maalintii iyo habeenkii, Waxayna ka cabs gelinaysaa cadaabtiisa iyo ciqaabtiisa kulul. Waxayna rajogelinaysaa raxmadiisa iyo dhawaanshihiisa. Waxayna u soo bandhigaysaa axkaamtiisa mar walba. Waxayna ku tababaraysaa adeecidiisa iyo u hoggaansanaanta amaradiisa. Salaadaasina kumay waajibin uun addoomada iyagoo ah afraad, ee waxay weliba ku waajibaysay inay gutaan iyagoo jamaaco ah.

KA LABAADNA WAA SOONKA: Wuxuu ku taba
barayaa Muslimiinta afraadda iyo bulshada Islaamka-
ba cabsida Ilaahay bil dhan sannad kasta.

KA SADDEXAAD WAA SAKADA: Waxay ku abuu-raysoo quluubta Muslimiinta caadifadda walaalnimayo sinnaanshaha. Waxayna ku dhiirri-gelinaysaa in ay maalka dhexdooda isku gargaaraan. Wuxaan ka xumahay in dad badan oo casrigan joogaa ay u cabbiraan sakada erayga cashuurta. Sida uu xaalku yahay waa in micnaha sarreeya ee laga helayo sakada,

doonayana Ilaahay, wax xidhiidh ah lama laha micna-naha maadiga ah ee uu erayga cashuur soo koobayo. Sakadu ah ahaan waa nadiifin iyo hagaajin. Ta uu Islaamku ka doonayo erayga sakadu waa in uu mas-kaxda dadka ka daadajiyo in wixii aad bixisid ha yaraato ama ha weynaatee ee aad ku gargaaraysid walaaladaa adigoo raadinaya raalli-ahaanshaha Ilaahay, waa tii ku barta sugnaan, awood, korriimo sifooyinkaaga macnawiga ah. Waana tii nadiifisa akhlaadaada guud.

KA AFRAADNA WAA XAJKA: Wuxuuna ka dhi-gayaa Muminiinta ku kala nool goobaha kala geddisan ee arlada, koox isku duuban oo is haysta iyo urur Caalami ah oo aasaaskiisu yahay Tawxiidka iyo caabudaadda Ilahay keliya. Sidaasi ayuu dhexdooda uga abuurayaa walaalnimo guud oo caalami ah. Una oogayaa baaqa dhaq-dhaaq Caalami ah. Taasi oo ilaa xilliyadii ugu horreeyey ee casrigani uu arlada ugu baaqayey dacwadaasi xaqa ah. Sidaasi ayaanu ugu baaqi doonaa haddii eebbe idmo ilaa weligeed. ugu baaqi doonaa haddii eebbe idmo ilaa weligeed.

六〇

TUSMO

I. HABKA AKHLAAQDA	5
II. HABKA SIYAASADEED	23
III. HABKA BULSHEEDKA	39
IV. HABKA DHAQAALAHAA	54
V. HABKA RUUXIGA	69

* * *

**International Islamic Federation
of Student Organizations**

P. O. BOX 8631
SALIMIAH - KUWAIT